БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил 16 август Пайшанба
№ 154 (13.590).
Баҳоси 3 тийин.

ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ БОШ НАШРИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасида

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг Бюроси «Жиззах ва Сирдарё вилоятлари фирқа, шўро ҳамда хўжалик идораларининг пахта ҳосилини ўз вақтида ва сифатли йиғиштириб олишга доир ташкилий-сиёсий тадбирлари тўғрисида» қарор қабул қилди.

Жиззах ва Сирдарё вилоятлари фирқа, шўро ҳамда хўжалик идоралари, жамоа ва давлат хўжаликларининг талабаларни жалб этмаган ҳолда хўжаликларнинг меҳнаткашлари пахта ҳосилини нес-нобуд қилмай ўз вақтида ва сифатли йиғиштириб олиш борасидаги ташкилий-сиёсий тадбирлари маъқулланди.

Вилоят, ноҳия фирқа қўмиталарига, деҳқончилик-саноат комплексининг бошланғич партия ташкилотларига мазкур тадбирларни барча жамоаларда муҳокама қилиш, Жиззах ва Сирдарё вилоятлари пахтакорларининг ташаббусини ёйиш доир тегишли сиёсий ишларни олиб бориш топширилди.

Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашига, Қорақалпоғистон АССР Вазирлар Кенгаши ва вилоят ижроия қўмиталарига, Ўзбекистон ССР давлат қишлоқ хўжалик кооператив қўмитасига ҳосилни тўплашга доир агротехника ишларини олиб бориш, терим техникасини тайёрлаш, олий ўқув юртлари талабаларини ҳамда ўрта махсус ўқув юртлари ўқувчиларини ҳосилни йиғиштириб олишга жалб этишдан воз кечиш учун терим даврида техникадан мумкин қадар кўпроқ фойдаланиш билан боғлиқ масалалар мажмуини кўриб чиқиш тавсия этилсин. Пахта териш техникасини белгиланган муддатда ремонт қилишни тугаллаш, механизатор кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш юзасидан қўшимча тадбирлар, шунингдек ялпи ҳосилнинг камида 70 фоизини машиналар ёрдамида териб олишни таъминлайдиган бошқа барча тадбирлар ҳам кўрилсин.

Пахтакорларга зарур маданий-маиший шароит яратилсин, уларга ўз вақтида ва юқори даражада тиббий ҳамда савдо хизмати кўрсатилсин, пахта теримида ишлаётган юқори унум билан меҳнат қилишни учун уларни маънавий ва моддий жиҳатдан рағбатлантириш чоралари кенг қўлланилсин.

ЖИЗЗАХ ВА СИРДАРЁ ВИЛОЯТЛАРИ ФИРҚА, ШЎРО ВА ХЎЖАЛИК ИДОРАЛАРИНИНГ ПАХТА ҲОСИЛИНИ ЎЗ ВАҚТИДА ҲАМДА СИФАТЛИ ЙИҒИШТИРИБ ОЛИШГА ДОИР ТАШКИЛИЙ-СИЁСИЙ ТАДБИРЛАРИ

Пахта ҳосилини йиғиштириб олишга ўз вақтида тайёргарлик кўриш ҳамда терим даврида олий, ўрта махсус ўқув юртлари, қишлоқ ҳунар-техника билим юртлари ва умумтаълим мактаблари ўқувчиларини жалб этмасдан барча ишлар мажмуини уюшқоқлик билан ўтказиш мақсадида Жиззах ва Сирдарё вилоятлари фирқа, шўро, касаба уюшмалари, комсомол, хўжалик идоралари қуйидаги тадбирларни амалга оширишни режалаштирдилар.

I. ТАШКИЛИЙ-СИЁСИЙ ИШЛАР

1. Коммунистларнинг куч-ғайратини бевосита дала шийпонларида ташкилий ҳамда сиёсий-тарбиявий ишларни олиб боришга йўналтириш, барча ноҳиялар ҳамда хўжаликларда фирқа, шўро, хўжалик идораларининг ходимлари, жамоа ва давлат хўжаликларининг раҳбарларидан иборат тезкорлик билан ишлайдиган гуруҳлар тузиш, уларнинг меҳнаткашларга етиштирилган бутун ҳосил талабаларни жалб этмасдан йиғиштириб олиниши хусусида вилоят меҳнаткашлари ҳамда аҳолиси ўртасида кенг тушунтириш ишларини олиб бориш вазифасини юклаш, пахта терими конвейерининг пухта ва узлуксиз ишлашини таъминлаш билан боғлиқ барча масалаларни шошилинч ҳал этиш кўзда тутилади.

Масъул ташкилотлар — вилоят ва ноҳия фирқа қўмиталари.

Ижро муддати — август.

2. Малакали мутахассислар бошчилигида терим-транспорт отрядлари тузилсин. Терим отрядлари барча бўғинларнинг пухта ҳамкорлик қилишини мувофиқлаштириш, юқори кўрсаткичларга эришиш учун амалий мусобақани ташкил этиш мақсадида фирқа идораларининг ходимлари, фаол депутатлар, касаба уюшмалари ҳамда комсомол ташкилотларининг ходимлари юборилсин.

Масъул ташкилотлар — вилоят ва ноҳия фирқа қўмиталари, вилоят ижроия қўмиталари, касаба уюшмалари ва комсомол ташкилотлари.

Ижро муддати — бутун пахта терими мавсуми.

3. Терим мавсуми қандай бораётганлигини мунтазам ва ўз вақтида ёритиб бориш, мусобақа якунларини чиқариш мақсадида вилоят ва ноҳия фирқа қўмиталари, хўжаликларнинг фирқа ташкилотлари ҳузурида матбуот марказлари тузилсин ва уларнинг ҳамжиҳатлиги таъминлансин.

Масъул ташкилотлар — вилоят ва ноҳия фирқа қўмиталари, вилоят ва ноҳия рўзномаларининг редакциялари.

Ижро муддати — бутун пахта терими мавсуми.

4. Пахта териш машиналаридан юқори унумли фойдаланганлиги учун механизаторларни, ҳосилни йиғиштириб олиш даврида пахтани юксак суръатларда териб олишга эришганликлари учун терим-транспорт отрядларини, илғор теримчиларни маънавий ҳамда моддий рағбатлантириш тадбирлари кўзда тутилсин.

Пахта териш ва кўрак териш машиналарининг механик-ҳайдовчиларига, ғўза баргини тўкиш ва ҳосилни йиғиштириб олишда банд бўлган ҳайдовчиларга, ишчи ва хизматчиларга, колхозчиларга меҳнатига яраша ҳақ тўлашга доир тавсиялар ишлаб чиқилсин.

Мусобақа ғолибларига мукофотларни Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари, хизмат кўрсатган уруш ва меҳнат ветеранлари топшириши тажриба қилиб кўрилсин.

Масъул ташкилотлар — вилоят ва ноҳия фирқа қўмиталари.

Ижро муддати — бутун терим мавсуми.

5. Ҳосилни йиғиштириб олишда қатнашаётган меҳнаткашлар юқори унум билан ишлашлари ва дам олишлари учун барча зарур шароитлар яратилсин, дала шийпонлари, дам олиш ва тунаш жойлари тайёрлансин. Тиббий ёрдам ва савдо хизмати кўрсатадиган кўчма бригадалар ташкил этилсин.

Барча дала шийпонлари ремонтдан чиқарилсин, жойларда иссиқ овқат ташкил этилсин. Ҳар бир механик-ҳайдовчи, ремонт бригадаларининг ходими, бошқа мутахассислар коржома билан таъминлансин. Ҳар бир дала шийпони телевизор, радиоприёмник, рўзнома ва ойномалар билан таъминлансин.

Масъул ташкилотлар — вилоят ва ноҳия фирқа қўмиталари, шўро ва хўжалик идоралари, жамоа ва давлат хўжаликларининг раҳбарлари.

Ижро муддати — бутун пахта терими мавсуми.

II. ТАШКИЛИЙ-ТЕХНИКАВИЙ ИШЛАР

Пахта баргини тўкишнинг сифати ҳосилни машинада териб олиш тақдирини белгилашини назарда тутиб, ишнинг юқори сифатини таъминлаган ҳолда деҳқончиликнинг ана шу усулидан фойдаланишни ҳамма ерда 7-8 кунда тугаллаш мўлжалланади. Ерда ишлатиладиган аппаратлар ёрдамида ғўзаларнинг камида 80 фоизига ишлов бериш режалаштирилмоқда.

Масъул ташкилотлар — вилоят деҳқончилик саноат уюшмалари

Ижро муддати — августнинг учинчи ўн кунлиги — сентябрнинг биринчи ўн кунлиги.

Пахта йиғим-теримига қанча терим техникаси ва одам жалб этиш, ҳосилни йиғиштириб олишда қатнашадиган барча кишиларни одамлар ташийдиган ва юк ташийдиган автотранспорт, ремонтчилар, нефть маҳсулотлари, электр, газ пайвандлаш агрегатлари, электр қуввати, сув билан таъминлаш хусусидаги ҳисоб-китоблар ўрганилиб ишлаб чиқилсин.

Масъул ташкилотлар — вилоят ижроия қўмиталари, вилоят деҳқончилик-саноат уюшмалари, ноҳия деҳқончилик-саноат уюшмалари.

Ижро муддати — август ойи ва бутун терим мавсуми.

Жамоа ва давлат хўжаликлари, пахта тайёрлаш пунктлари ва пахта тозалаш заводларида ёнғин хавфсизлигининг аҳволи, йўллар, кўприклар, пахта ташиладиган кўчалар, пахта хом ашёси қуритиладиган майдонларнинг қандай тайёрланганлиги текширилсин.

Масъул ташкилотлар — вилоят ижроия қўмиталарининг ички ишлар бошқармалари, ноҳия ички ишлар бўлимлари, вилоят ва ноҳия ижроия қўмиталари, вилоят ва ноҳия деҳқончилик-саноат уюшмалари.

Ижро муддати — 10 сентябргача.

Ҳар бир ноҳияда сайлаб қўйиладиган органларнинг аъзолари, депутатлар, мутахассислар ва механизаторлардан терим техникаси тайёрлигини текшириш билан шуғулланувчи комиссия тузилсин ва уларнинг иши икки босқичда бўлиши таъминлансин.

Масъул ташкилотлар — ноҳия ижроия қўмиталари, ноҳия деҳқончилик-саноат уюшмалари.

Ижро муддати — 5 сентябргача.

Ҳар бир хўжаликда, ноҳияда, вилоятда терим техникасининг запас қисмлари, ёқилғи-мойлаш материаллари, ремонт бригадалари билан қандай таъминланганликни ўрганувчи махсус ишчи гуруҳлари тузилсин.

Масъул ташкилотлар — вилоят деҳқончилик-саноат уюшмалари, ноҳия деҳқончилик саноат уюшмалари, жамоа ва давлат хўжаликларининг раҳбарлари.

Ижро муддати — бутун терим мавсуми.

Ҳар бир ноҳияда пахта терими сифатини текшириш учун мутахассислардан иборат ишчи комиссияси тузилсин.

Масъул ташкилотлар — вилоят деҳқончилик-саноат уюшмалари, ноҳия деҳқончилик саноат уюшмалари, жамоа ва давлат хўжаликларининг раҳбарлари.

Ижро муддати — бутун терим мавсуми.

«Ҳосил—90»

Деҳқоннинг ғимир-ғимири баҳорда бошланади. Ўшакездаёқ унумли ҳосил тараддудида бўлади. Аммо шу кеча-кундуз уни юмушларининг энг оғир палласи. Жонсараклик билан кўсак санайди бечоралар. Нима қилсин? Минг қийин бўлгани билан кийимию таомиям пахта туфайли бут. Унинг жони тош. Шунча йил чидаб келди. Яна чидайди...

Мана, Абдуҳамид Маҳкамов етакчилигидаги комсомол-ёшлар звеносини олайлик. А. Икромов номли давлат хўжалигида меҳнат қилаётган йигит-қизлар ихтиёрида 60 гектар майдон бор. Уларнинг мақсадлари ана шу ернинг ҳар гектаридан 23 центнердан ҳосил олиш.

СУРАТДА: механизатор Мурод Қосимов ва звено бошлиғи Абдуҳамид Маҳкамов.

У. ҚЎШВОҚОВ суратга олган.
Пахтакор ноҳияси.

ЯНА БИР КУН

Аёнки, пахтакорлар сафида ёшларнинг бўлишлиги иш унумига сезиларли таъсир этади. Зарбдор ноҳиясидаги «Ленин йўли» давлат хўжалигида ҳам шундай. Хўжаликнинг Суюн Ўролов бошлиқ ижарачилар бригадаси аҳли бу соҳада ўрнак.

Йигит-қизлар 358 гектар ерга деҳқончилик қилишган. Уларнинг нияти ҳар гектаридан 30 центнердан ҳосил кўтариш. Ҳозирча кунлик юмушлар беками-кўст адо этилаяпти.

Айтмоқчи, бригада аҳли ўз далаларида ундирилган ниҳолларга беш марта ишлов беришди. Меёрига етказиб суғорилганлиги туфайли ҳар тўп ғўзада беш-олтитадан кўсак бор. Бу миқдор кунба-кун ортаяпти.

Гали келганда эътироф этиш керакки, механизаторларнинг ҳам кузги йиғим-теримга тайёргарликлари ёмон эмас. Улар бригада аҳлига кўмакдош 4 та пахта териш машинасини мавсумга тайёрлаб қўйишди. Бу борада Ҳайитбой Аҳмедов, Раҳматулла Алиқулов, Ўрозали Алибеков, Тўйчи Жўраев, Ойбек Йўлдошевлар фаоллик кўрсатишаяпти. Уларнинг ҳар бири мавсумда 100—120 тоннадан пахта теради.

Яқинда бригадага яна битта янги пахта териш машинаси келтирилди.

С. ҚОЗОҚОВ.

Шу сонга мусоҳаба

«Бурноғи йиллари рўзнома ва ойномаларга обуна бўлиш аллақачон бошлаб юбориларди. Бу йил-чи! Нима бўлади!» «Сентябрь яқинлашаяпти-ю, обуна ҳақида лом-мим дейилмаётир».

«Ёш ленинчи» муҳарририятига шу мазмунда мурожаат қилувчилар сони кун сайин ортиб бормоқда.

Шу муносабат билан мухбиримиз Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриёти директори, тарих фанлари номзоди Ислом Шомуродович ШОҒУЛОМОВга обуна масаласига ойдинлик киритиш мақсадида бир неча савол билан мурожаат қилди.

Дарвоқе, Ўзбекистонда чиқадиган барча жумҳурият ва тармоқ рўзнома ҳамда ойномалари, марказий матбуот нашрлари ушбу нашриётнинг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонасида чоп этилади.

Таклиф сиздан, танлаш биздан

— Ислом Шомуродович, Сизнинг «Рабочая трибуна» («Ишчи минбари») рўзномасида эълон қилинган чиқишингизда (31 июль, 1990 йил) 1991 йилги обуна борасида ҳалигача ҳеч қандай қўлланма йўқлиги қайд этилган. Сиздан сўрамоқчи бўлганимиз ҳам шу ҳақда. Орадан қарийб икки ҳафта ўтди. Обуна бўйича нима янгиликлар бор!

— Биласизми, биз ҳам худди шу дақиқагача ҳеч нарсадан бехабар эдик. 1991 йил учун ишлаб чиқариш режаларини белгилашимиз лозим эди. Ҳисоб-китоб масалалари деганларидек. Мана кеча кечқурун Москвадан хабар қилишди. КПСС Марказий Қўмитаси Секретариатининг куникеча бўлиб ўтган мажлисида бошқа масалалар қатори «Фирқа қўмиталарининг 1991 йилги фирқа даврий матбуотига обунани ўтказиш юзасидан вазифалари тўғрисида»ги масала кўриб чиқилган. Қабул қилинган қарор баёни қайд этилган ҳужжат телеграммаси қўлимизда турибди.

Маълум бўлишича, 1 сентябрдан бошланадиган 1991 йилги обуна мавсуми янгича шароитларда ўтади. Афсуски, «Ёш ленинчи» муштарийларини қувонтирадиган янги илиқ гап айта олмайман. 1991 йилдан бошлаб қоғознинг улгуржи нархи 80 фоизга ошиши кутилмоқда. Матбаа хизмати нарх-навоси 90 фоизга ошиши кўзда тутилмоқда. Обунани тарқатиш харажатлари ҳам икки бараварга кўтарилиши кутилмоқда. Юқоридаги ҳисоб-китоблар ўз навбатида матбуот нашрларининг нархига ўз таъсирини кўрсатмасдан қолмайди. Шунга мувофиқ, рўзнома ва ойномаларнинг нархи ҳам 2,5—3 бараварга ошиши тахмин қилинмоқда.

Фирқа матбуоти ҳам бундан мустасно эмас. Бошқа барча нашрлар қатори фирқа нашрларининг нархини 2-2,5 бараварга ошириш зарурати туғилмоқда.

«Нашрлар нарх-навоси ошишидан ким манфаатдор» деб сўрашингиз ҳам мумкин. Йўқ бундай ўзгаришлар нашрларнинг тўла даромад олишига ҳеч қандай имкон туғдирмайди. Бунинг биз матбаачиларга ҳам зарари тегса тегадики, бир тийинлик фойдаси йўқ. Юқорида айтганимдек, барчаси қоғоз, бўёқ, матбаа жиҳозлари ва кимё воситалари ҳамда алоқа хизмати нархларининг ортиши билан боғлиқдир.

— Кейинги пайтда қоғоз тақчиллиги мавзуида кўпгина гап-сўзлар юрибди. Борди-ю, қоғоз комбинатларидаги ўртоқлар ўз маҳсулотини шартнома нархида сотишга ўтсачи! У ҳолда нима бўлади!

— Ҳозирча бу масалада ташвишланишнинг ҳожати йўқ. Чунки, 1991 йилда нашр этиладиган вақтли матбуот учун сарфланадиган қоғознинг ўтган йилдагига нисбатан 80 фоизини давлат нархларида сотиб олишга кафолот бор.

— Кундалик рўзномаларнинг чиқиш муддатига доир қандай ўзгаришлар бор! Ахир янгича шароит бу масалага ҳам таъсир қилмасдан қолмаса керак...

— Ҳа, чиндан ҳам шундай. Редакциялар, нашриётлар ва вақтли матбуот тарқатувчилари учун ягона дам олиш куни жорий этилиши муносабати билан кундалик рўзномаларнинг чиқиш даврийлиги ҳафтасига битта сонга камаяди.

Шу ўринда яна битта жумбоқ: у ҳам бўлса муштарийларнинг бу янгиликни қандай кутиб олиши билан боғлиқдир. Гап рўзнома ва ойномаларнинг нархи ошиши ҳамда муштарийларни матбуот чиқишларига қизиқтириш устида бормоқда. Шундай экан, муҳарририятлар ва журналистлар зиммасига жуда катта масъулият тушади. Очиғини айтганда, бундан буён сийқаси чиққан мавзулардан, олди-қочди шов-шувлар баён этилган хабарлардан иборат рўзномани ҳеч ким ўқимайди. Тўғрироғи, бундай нархга сотиб олмайди.

Ҳозирги ошкоралик, демократия жараёни юз бераётган қайта қуриш даврида муштарийларни муайян нашрларга қизиқтиришнинг бирдан-бир омили бу — уларнинг қалбига йўл топишдан иборат. Қаламкаш ҳамкасбларимга насиҳат қилиш фикридан батамом йироқдаман. Айтмоқчи бўлганим матбаа безаклари, хабарларни етказишдаги устамонлик, маҳорат сифатларидир. Бунинг учун матбаачиликка ажойиб иқтидорли, тежамкор ёшларни жалб этмоқ зарур.

Муҳарририятларга келганда эса, бизга келиб тушган қарор матнига кўра, турли хилдаги нашрларни қўллаб-қувватлаш жамғармалари ва клубларини тузиш, фестиваллар ўтказиш, ветеранлар ва фаол обуначиларга кредитлар беришни йўлга қўйиш тавсия этилади. Ана шу тадбирларнинг ҳаммаси умумлашиб муштарийларнинг ижтимоий жиҳатдан ҳимояланишини таъминлашга имконият туғдириши мумкин.

Шу ўринда сизларнинг «Ёш ленинчи» рўзномангиз ўтказаётган байрамларни эслатиш жоиз. Худди шу каби ибратли тадбирлар рўзнома ва муштарий ўртасида кўприк вазифасини ўташи мумкин. Аммо бундай имкониятлардан кенгроқ фойдаланиш зарурлигини унутмаслик керак.

— Кечирасиз, кенгроқ деганда, нималарни назарда тутаяпсиз!

— Рўзномаларнинг корхона ёки ташкилотлар билан ҳамкорлигини. Мана битта мисол: Тошкент мотор заводини ёки шунга ўхшаш ишчи, хусусан, маҳаллий кадрларга, мутахассисларга муҳтожлик сезилаётган заводларни, қурилиш ташкилотларини олайлик. Нега энди рўзнома шу жойлардаги аҳволни чуқур ўрганиб, ўз саҳифалари орқали ёш ишчиларга мурожаат қилиши мумкин эмас? Нега энди, реклама-ташвиқот учун бевосита шартномалар тузиш мумкин эмас? Матбуотнинг вазифаси хабарларни эълон қилишдан иборат бўлиб қолмаслиги керак. Образли қилиб айтганда, сиз билан биз тўхтаб турган поездни ўрнидан силжитишга ҳаракат қилишимиз зарур.

Тўғри, илгарилари бундай ҳамкорликларга бошқача кўз билан қараларди. Энди-чи, янгича шароитда иш юритишга қаратилган мазкур қарор ана шундай тадбирларни йўлга қўйишга кенг йўл очади.

Айни пайтда муҳарририятнинг, рўзнома, ойномалар ижодкорларининг ижтимоий масалаларини ечишга ҳам бир қадар имконият юзага келиши мумкин.

— Ислом Шомуродович, жумҳурият оммавий ахборот воситалари тузилишидаги ўзгаришлар ҳақида ҳам икки оғиз тўхталсангиз...

— Бугунги кунда Ўзбекистонда 219 номдаги жумҳурият, вилоят, шаҳар ва ноҳия рўзномалари бир йўла 6,4 миллион нусхада чоп этилмоқда. Биргина бизнинг нашриёт замирида бир галлик тиражи 9 миллион дона бўлган 47 та рўзнома ва ойнома босмадан чиқарилади. Аммо сиз вақтли матбуот тузилишидаги янгиликлар ҳақида сўрадингиз.

Бундан буён «Сельская правда» рўзномасининг чоп этилиши тўхтатилади. Унинг негизида эса Ўзбекистон ССР Олий Шўросининг органи бўлган ўзбек ва рус тилларидаги «Халқ сўзи» ва «Народное слово» рўзномалари ташкил этилади. Бундан ташқари жумҳурият Олий Шўроси ва Вазирлар Кенгашининг қозоқ тилидаги «Достиқ туи» рўзномаси нашри йўлга қўйилади. Шунингдек, Ўзбекистон касаба уюшмалари жумҳурият Кенгашининг ўзбек тилидаги «Меҳнат» ҳафталигини ташкил этиш кўзда тутилмоқда. Шу билан бирга келгусида барча оммавий ахборот воситаларининг фаолиятига таъсис этувчилар томонидан жуда кам дотация бериш, кейинчалик эса фойданинг бир қисмини белгиланган тартибда таъсис этувчилар ва нашрларга берган ҳолда ўзини-ўзи тўла қоплаш тартиби асос қилиб олиниши назарда тутилаётир. Бу тўхтамга келиниши бежиз эмас. Кўпгина ноҳия рўзномалари айрим сонининг таннархи чакана баҳоси 3 тийин бўлгани ҳолда 3,1 тийиндан 22,3 тийингача тушмоқда. Пировардида бу жумҳурият ҳамёнига 7,3 миллион сўмдан зиёд зиён келтирмоқда.

Ойномалар фаолиятида ҳам сезиларли ўзгаришлар юз бериши кутилмоқда. Хусусан, меҳнаткашларнинг, аҳоли турли табақаларининг вақтли нашрларга бўлган эҳтиёжини қондириш мақсадида «Ўзбекистон агитатори» — «Агитатор Узбекистана», «Корреспондент» ойномалари ўрнига «Мулоқот» — «Диалог» оммавий, ижтимоий-сиёсий ойномасини босмадан чиқариш назарда тутилмоқда.

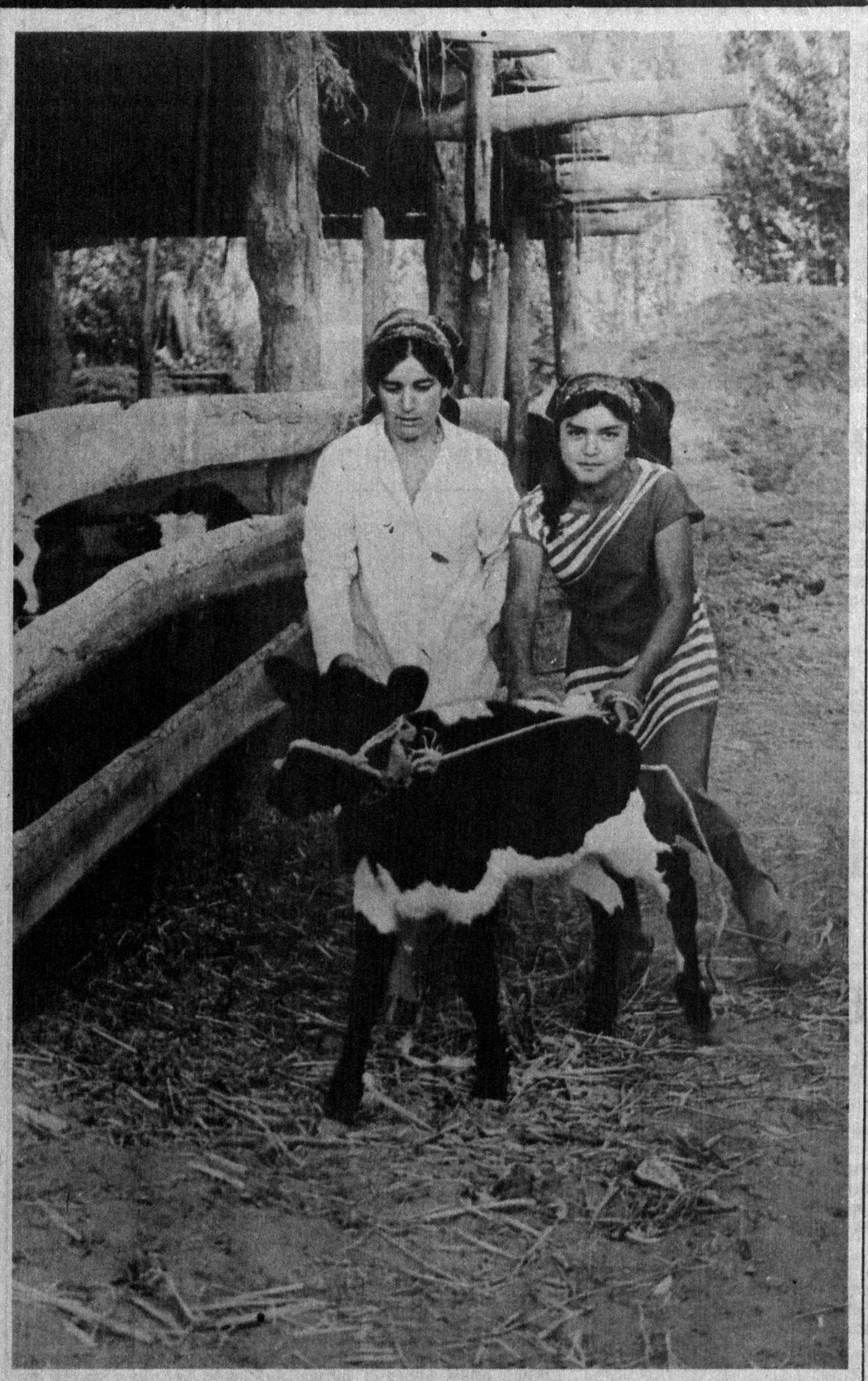
Дарвоқе, таъсис этувчилар ҳақида гапирганда, сизларнинг «Ёш ленинчи» рўзномангиз 1991 йилдан бошлаб фақат сиёсий жиҳатдангина эмас, балки молиявий жиҳатдан ҳам Ўзбекистон комсомоли Марказий Қўмитаси тасарруфида бўлади. Яъни маблағ билан таъминлаш, ҳисоб-китоблар бундан буёғига таъсис этувчилар зиммасига юклатилади.

— Энг сўнгги савол, Ислом Шомуродович, «Ёш ленинчи» муштарийларига рўзномамиз учун белгиланган йиллик обуна баҳосини айтиш фурсати етди, шекилли.

— Фирқа тасарруфидаги нашрларни ҳисобчиларимиз хомчўт қилишаяпти. Ёшлар ва болалар нашрларининг обуна баҳосини эса жумҳурият комсомоли Марказий Қўмитаси белгилайди. Сизларнинг муштарийларга эса бирмунча имтиёз берилиши ҳақида Ўзбекистон комсомоли раҳбарлари қайғуришаяпти.

«Ёш ленинчи» махсус мухбири Сувонқул РУСТАМ ёзиб олди.

РЎЗНОМА САҲИФАЛАНАЁТГАНДА: нашриёт ҳисобхонасидан маълум қилишди. «Ёш ленинчи» рўзномамизнинг 1991 йилги йиллик обуна баҳоси 12 сўм қилиб белгиланибди, 6 ойга эса 6 сўм. Начора, рўзномамиз муҳарририяти ўз муштарийларининг садоқатига умид қилади. Шу билан бирга жамоамизда келгуси йилда ҳам ўқувчиларни ранг-баранг, қизиқарли чиқишлар билан хушнуд этиш учун имконият ва кафолат етарли, дейишга асослар йўқ эмас.

Уринбой Бекниёзов шу йил Калинин номли жамоа хўжалигидан 30 минг сўм кредит олиб, ниятини амалга оширди. Оила аъзолари келишган ҳолда «Чашма» ширкатини очишди. Ҳозирча ижарачиларнинг ихтиёрида 17 бош соғин сигир бор. Улар шу кунгача 16 тоннадан ошириб сут топширишган. Гўштнинг миқдори ҳам ёмон эмас. 5 тонна!

Чорвани янада ривожлантириш мақсадида 50 бош сигирга мўлжалланган молхона солинмоқда. Ижарачилар ихтиёрида 7,20 гектар ер ҳам бор. Асосан беда экилади.

Хўжалик ҳисобидан чиқарилган «Беларусс» трактори ремонтдан сўнг уларнинг хизматида.

Суратда эса Пошша ва Дастагул Бекниёзовалар.

Ж. ҚОЗОҚОВ суратга олган.
Элликқалъа ноҳияси.

Ташвишли сигнал

ОВОРА БЎЛИШНИНГ ҲОЖАТИ БОРМИДИ?

Гулистон аҳолиси шаҳар бошлиқлари билан «Баҳор» давлат хўжалиги раҳбарларининг мазкур хўжалик Сирдарё вилояти марказини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминловчи асосий хўжалик бўлиб қолади, деган ваъдаларига ишонганида, ҳозир оч қолган бўлармиди? Уларнинг бахтига, Гулистон шаҳар озиқ-овқат савдоси бошқармасига шартномага асосан 267 тонна сабзавот етказиб бериши лозим бўлган «Баҳор» давлат хўжалигидан ташқари мева-сабзавот маҳсулотлари, полиз экинлари ва картошка етиштирадиган бошқа хўжаликлар ҳам бор. «Баҳор» давлат хўжалиги аслида 10 тоннадан сал кўпроқ маҳсулот етказиб берди. Ошхона ва ресторанлар трестига ваъдадаги 164 тонна ўрнига 9,6 тонна, темир йўл ресторанига 22,4 тонна эмас, балки 3,6 тонна маҳсулот келтирдилар.

«Баҳор» давлат хўжалиги ўзининг фирма дўконларини саҳийлик билан таъминлаётгандир, балки? Йўқ, уларнинг пештахталарини ҳам чанг босиб ётибди. 60 минг аҳоли яшайдиган шаҳарда ушбу хўжаликнинг атиги тўртта дўкони бор. Уларнинг ҳар бирига кунига 25-50 килограммдан маҳсулот келтирилади.

Хўжалик қандай ишлаётганлигини қуйидаги рақамлардан ҳам билиб олса бўлади: эртаги карамдан пландаги 950 центнер ўрнига 304 центнер ҳосил олинди, 170 центнер ўрнига 37 центнер пиёз, 360 центнер ўрнига 27,5 центнер сабзи етиштирилди. «Баҳор» хўжалигида полиз маҳсулотларининг ўртача ҳосилдорлиги 15,4 центнерни ташкил этади, бу эса режалаштирилганидан тўққиз баравар кам демакдир.

Шаҳарга ана шу хўжаликдан олиб келинаётган шу қадар кам маҳсулотни ҳам гулистонликлар сотиб олишни унча хоҳламайдилар. Сабаби бу маҳсулотлар сифатсиз, кўриниши хунук, лекин қиммат. Давлат хўжалигида етиштирилган ҳосилни сақлаш ва уни сотишга тайёрлаш учун зарур шароит яратилмаган.

Нарх-наво билан эса ҳеч кимнинг иши йўқ. Мана бу мисолларга эътибор қилинг: бир куни Гулистон тажриба ремонт-механика заводи дарвозахонаси олдидаги фирма дўконига тарвуз олиб келишди ва ҳар килограммини 50 тийиндан пуллай бошлашди. Шу куни бозорда тарвузнинг уч килосини 1 сўмга сотишмоқда эди. Бу ерда пиёз 50 тийиндан сотилди, хусусий кишиларнинг қўлидаги пиёз эса 10 тийин арзон эди. Умуман тушуниш қийин бўлган воқеалар ҳам содир бўлиб туради — турли дўконларда бир хил маҳсулотларнинг нархи ҳар хил бўлади.

Шундай қилиб, «Баҳор» давлат хўжалигида етиштирилган маҳсулотларни шаҳарда чироқ ёқиб излаб топиш амри маҳол. Лекин, сиз бизга ишонаверинг, уни ҳеч ким изламайди. Комсомол, Гулистон, Боёвут ноҳияларининг бошқа хўжаликларига раҳматлар бўлсин. Бу хўжаликлар ўзларида нимаики бор бўлса шаҳарга келтиришмоқда.

Агротехника қоидалари бузилганлиги оқибатида «Баҳор»да ернинг самарадорлиги пасайиб кетганлиги шубҳасиз. Аслида эса давлат хўжалигида зарур тартиб йўқ, хўжалик директори П. Йўлдошевнинг эътиборини неча марталаб шу нарсага қаратдилар. Кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйиш борасидаги ишлар ҳам яхши эмас, шу боисдан кўнимсизлик кўп бўляпти. Ўтган йили 300 киши давлат хўжалигидан бўшаб кетди, 338 киши ишга қабул қилинди. Хўжалик ҳам, унинг меҳнаткашлари ҳам бундан бирор наф кўрмаганликлари равшан.

Ихтисослашган сабзавот хўжалигининг вилоят марказига яқинлиги таъминот ташкилотлари, корхоналарнинг меҳнат жамоалари билан алоқаларини йўлга қўйиш имконини бериши керак эди. Ахир истеъмолчи хўжаликнинг шундай биқинида турибди. Лекин давлат хўжалигида омилкорлик қилмаяптилар. Бунинг сабаби ҳам бор: давлат хўжалиги икки ўртада қолган. Партиявий жиҳатдан шаҳарга бўйсунади, ҳудудий нуқтаи назардан эса Комсомол ноҳиясининг марказига тобе. Айни вақтда хўжалик гарчи ваъда қилган бўлсалар ҳам Бутуниттифоқ жамғармасига маҳсулот етказиб беришдан озод қилинмаган.

«Баҳор» давлат хўжалигининг маъмурияти билан фирқа бюроси аҳволни қандайдир ўзгартиришга уриниб, Гулистон шаҳар фирқа қўмитаси ва шаҳар ижроия қўмитасига давлат хўжалиги ҳудудини шаҳарга беришни илтимос қилиб, мурожаат этишди. Лекин шу вақтга қадар бу масала ҳал қилингани йўқ. Бундай мавҳумликда одамнинг қўли ишга бормайди. Шаҳар эса хўжаликка анча баракали ёрдам бериши мумкин эди. Дарвоқе, бу иш билан шуғулланадиган ташкилот ҳам бор — чунки вилоят марказида қиладиган иши унча аниқ бўлмаган «Гулистон» агрофирмаси мавжуд. Ана шу фирма имкониятдан фойдаланиши мумкин эди. Масалан биргаликда ғайрат қилиб маҳсулотларни саралаш ва сақлаш базасини вужудга келтириш, кучли теплица хўжалигини қуриш мумкин эди.

Хуллас, бу ерда чинакамига, енг шимариб ишлаш керак, эртанги кунни мўлжаллаб йўл тутиш лозим. Чалакам-чатти қарорлар чиқариш сезиларли натижаларга эришишнинг тўғри йўли эмас. «Баҳор» давлат хўжалиги шаҳарга керак бўлса, у мустаҳкам, чинакам хўжалик бўлиши учун кўмаклашиш лозим. Ҳозирча эса у фақат қоғоздагина мева-сабзавот маҳсулотлари етказиб берувчи хўжалик бўлиб қолмоқда.

Энди ўзингиз айтинг, режалар амалга ошмаса, бекордан-бекорга ҳаракат қилишнинг нима ҳожати бор?

Г. ОГОРОДОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ҚАРИЯЛАР МАМНУН БЎЛИШМОҚДА

ЖУМҲУРИЯТИМИЗ пойтахтида яшовчи Улуғ Ватан уруши ва меҳнат ветеранларининг оғирини енгил қиладиган 61 та махсус магазин ишлаб турибди.

Куни кеча янги ташкил этилган Бектемир ноҳиясида яшовчи кексалар ҳам озиқ-овқат ва саноат моллари билан савдо қилувчи ўз магазинларига эга бўлдилар.

— «Ветеран» деб номланган бу магазин юз квадрат метр майдонда қад кўтарди, замонавий асбоб-анжомлар билан жиҳозланди, — дейди шаҳар савдо бошқармаси бўлимининг мудири М. И. Богданова. — Бу ерда ишлаётган ҳар бир сотувчи ёши улуғ харидорларга хизмат кўрсатишаётганини яхши билишади.

ЭЪТИБОРСИЗЛИК

Яқинда «Ўқитувчи» нашриётида Саидахбор Собитович Булатовнинг «Ганчкорлик» китоби босмадан чиқди. Уни беҳад қувониб сотиб олдим.

Минг афсуски, китобнинг кириш қисмини очиб... Бунчалик лоқайд муносабатдан ҳайратланасан киши. Чунки китобга туширилган 1-рангли расмда аслида Бухоро меъморчилиги ёдгорликларининг умумий кўриниши берилган бўлиб, уни нотўғри таърифлашган. Яъни, 1-расм «Самарқанднинг архитектура ёдгорликлари. Умумий кўриниши. (Рис. 1. Архитектурние памятники Самарқанда. Общий вид).

Китоб 15000 нусхада босилган. Нашриётнинг китоб устида ишлаган мутахассислари наҳотки қадимий Самарқанд ва Бухоро меъморчилиги ёдгорликларини фарқига боришмаса.

М. ЖЎРАЕВ.
ТошПИ меъморчилик факультети 5-курс толиби.

«Ёш ленинчи»га жавоб берадилар

«БУЛБУЛЧА»ГА ЭЪТИБОР ШУМИ?

Рўзномамизнинг 2 март сонида шу сарлавҳали мақола эълон қилиниб, унда Ҳазорасп ноҳия халқ маорифи бўлими ҳузуридаги Ленин комсомоли мукофоти лауреати «Булбулча» болалар ансамблининг аянчли тақдири, қийин аҳволи ҳақида фикр юритилган эди. Редакция ушбу мақолани текшириш учун, мутасадди ташкилотларга юборган эди. Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлигидан С. Г. Махненко (вазир муовини) имзоси билан олинган жавоб хатида ёзилишича вазирлик ушбу масала юзасидан ўрганиш ва тегишли чора-тадбирларни амалга ошириш мақсадида Хоразм вилоятига махсус ходим юборган. Мақоладаги фактлар тўла тасдиқланган. Хоразм вилояти халқ таълими бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Рўзимат Ибрагимовнинг берган маълумотига кўра ҳозирги кунда «Булбулча» болалар ансамблига доимий фойдаланиш учун «ПАЗ-672» автобуси берилган. Ансамблга раҳбарлик қилаётган И. Олимов театр ва рассомлик санъати институтини битирган мутахассис. Шу боис ҳозирги кунда ишлар пича олға силжиши учун ҳаракат қилинмоқда. Ансамблга янги болалар жалб қилиниб, улар билан мунтазам шуғулланилмоқда. Булардан ташқари уларга доимий бино ажратиш ҳамда ансамблга марҳум раҳбари Сафарбой Мадраҳимов номини бериш борасида тадбирлар белгиланди. Йўл қўйилган камчиликларни бартараф этиб, ишни тезроқ тўғри йўлга солиш учун ансамблнинг бундан кейинги фаолиятини жумҳурият Халқ таълими вазирлиги ва Хоразм вилояти халқ таълими бошқармаси, жумҳурият Маданият вазирлиги, вилоят маданият бўлими ҳамда вилоят комсомол қўмитаси ҳамкорликда иш олиб бориши белгиланган.

Ўзбекистон ССР маданият вазирлиги томонидан юборилган жавоб мактубида ҳам ана шу белгиланган тадбирлар хабар қилинган. «Райондаги «Хумор» ашула ва рақс халқ ансамбли ҳар ойда тўрт кун «Булбулча» ансамбли қатнашчилари билан яқиндан мулоқотда бўладилар. 13-болалар музика мактабининг яқинда қуриб битказилган қўшимча хонаси ансамблга доимий машғулот ўтказиш учун ажратилган. Мактаблар ўртасида ўтказилган санъат байрамида ёш талантлар танлаб олиниб, ансамблга жалб этилди.

Музика мактабининг ўқитувчилари Бахтиёр Раҳимов, Бахтиёр Жуманиёзов, Одоб Қурбонов, «Хумор» халқ ансамбли балетмейстери Дилбар Собировалар ансамблга самимий ёрдам бериш учун бириктирилди. Ўйлаймизки, ноҳия ва вилоят маданият, маориф ходимлари ансамблнинг олдинги довруғини тиклаш ишида кейинчалик ҳам ўз ёрдамларини аямайдилар» деб ёзилган вазир ўринбосари Т. Шамсиевнинг имзоси билан ёзилган жавоб мактубида.

Шунингдек, Ўзбекистон Компартияси Хоразм вилоят қўмитаси мафкура бўлими мудири Б. Рўзметов имзоси билан юборилган жавоб мактубида ҳам ансамблга махсус автобус ажратилгани: қўшимча хона улар ихтиёрида эканлиги, айни кунларда «Булбулча» ансамблида 45 нафар талантли ёшлар фаол иштирок этаётганликлари ҳамда улар махсус программа асосида иш олиб бораётганликлари ҳақида хабар қилинган.

Худди шу мақола юзасидан унда номи таъкидланган вилоят комсомол қўмитасининг собиқ биринчи котиби Абдуллаевдан ҳам мактуб олдик. Унда мақоланинг ўз вақтида эълон қилинмаганлигига асосан турғунлик даври сабаб эканлиги ҳамда ўша камчиликларни бартараф этиш учун Ўринбойнинг ўзи ҳатто Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг собиқ котибларига мурожаат қилганини, аммо илтимослари ерда қолиб кетганини куйиниб ёзган.

Шундай қилиб яна бир муаммо ҳал этилди. Лекин келажагимиз бўлган болаларга эътибор бундан кейин ҳам рўзномамиз диққат-марказида.

«ҲАҚЛИ ТАЛАБЛАР»

(25 апрель 1990 йил)

«Мақоланинг ёзилишига сабаб: «Ғозғон мармарни қайта ишлаш цехидаги аянчли аҳволни кўриш учун мухбир жўнатишларингизни сўраймиз...».

Муҳаррир топшириғи: «Мухбир Гулчеҳра Алибоева шуғуллансин». Шундай сатрлар билан бошланиб, юқоридаги сарлавҳа остида эълон қилинган танқидий мақоланинг ёзилиш тарихи ана шундай. У текшириб, чора кўриш учун тегишли вазирликка юборилган эди.

Ўзбекистон ССР қурилиш материаллари саноати вазирининг ўринбосари А. С. ИВОБЕКОВнинг рўзнома чиқишига жавоби: «Вазирлик мақола билан танишиб чиқиб, сизга шуларни маълум қилади:

«Ғозғонмармар» корхонасининг тошни қайта ишлаш цехида учта тош кесувчи дастгоҳ апрель-май ойларида тўла капитал созлашдан чиқарилди.

Шу кунларда корхонада мавжуд бўлган яна иккита дастгоҳни ўрнатиш учун қурилиш ишлари олиб борилаяпти. Шу йил охирига қадар бу дастгоҳлар ишга туширилади. Шу цехда 1991 йили яна иккита дастгоҳ ўрнатиш мўлжалланаяпти. Шундай қилиб, 1992 йил охирига бориб цехнинг қуввати икки баробар ортади ва 32 минг квадрат метр мармар плиталар ишлаб чиқариш имконияти туғилади.

Бундан ташқари Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг 1990 йил 27 февраль 114-сон қарорига биноан 1992-1993 йиллар мобайнида «Ғозғонмармар» корхонасида йилига 45 минг квадрат метр мармар плиталар ишлаб чиқаришга мўлжалланган тошни қайта ишлаш заводи қурилади.

Ҳозирги кунда «Союз» уюшмаси билан чет эл тош кесиш дастгоҳларини сотиб олиш учун маблағ ажратиш юзасидан музокаралар олиб борилаяпти».

«АДАШГАН КАМПИР»

«Рўзноманинг шу йил 2 май сонида босилиб чиққан «Адашган кампир» сарлавҳали луқмаси Урганч шаҳар корхона, муассаса ва ташкилотлари раҳбарларининг кенгайтирилган мажлисида муҳокама қилиниб, танқид тўғри эканлиги қайд қилинди, — дейилади халқ депутатлари Хоразм вилояти Шўроси ижроия қўмитаси раисининг муовини К. Иброҳимов имзоси билан олинган жавобда. — Вилоятимизда, жумладан Урганч шаҳрида маданият, санъат, савдо, транспорт, соғлиқни сақлаш, халқ таълими, алоқа, маиший хизмат кўрсатиш тармоқлари ва бошқа соҳаларда илгари рус тилида ёзилган номлар, ёзувлар, атамаларни ўзбек тилига ўгириш борасида режали равишда иш олиб борилмоқда. Урганч шаҳрида шу йилнинг сентябрь ойигача халқ таълими ва табобат соҳасида, йил охиригача эса ташкилот, муассаса ва корхоналарда бу иш ниҳоясига етказилади.

Халқ депутатлари вилоят Шўроси ижроия қўмитасининг учинчи кварталда бўладиган мажлисида халқ депутатлари Урганч шаҳар Шўроси ижроия қўмитасининг «Ўзбекистон ССРнинг давлат тили тўғрисида»ги Қонунини бажариш борасидаги ҳисоботини тинглаш режалаштирилган. Шўролар, комсомол, касаба уюшмалари, хўжаликлар бу борада ишлаб чиқилган дастур асосида иш олиб бормоқдалар».

Ёшлар ва иқтисод

Қудрат ДЎСТМУҲАММАД Тошкентда туғилган. 1963 йили политехника институтини тугатган. Иқтисод фанлари номзоди. СССР Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси. Яна... яна қатор ҳикоя ва публицистик мақолалар муаллифи. Бугун таниқли олимнинг бозор, савдо ва нарх-наво ҳақидаги мунозарали мақоласини эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

Қудрат ДЎСТМУҲАММАД

ОТАНГ—БОЗОР,

ИЛГАРИ ШАҲАР БОЗОРЛАРИНИНГ дарвозасига «колхоз-совхоз бозори» деб ёзиб қўйиларди. «Октябрь колхоз-совхоз бозори», «Олой колхоз-совхоз бозори» ва ҳоказо. Бозорда фақат қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари сотилади ёки у фақат қишлоқ аҳли учун хизмат қилади, деган маъно бор эди бу номда. Шаҳар аҳолисига эса, қишлоққа хизмат қилувчи, иккинчи даражали шахс сифатида қаралар эди. Савдо ходимлари, ҳунармандлар умуман эътиборга олинмасди. Уларнинг бу дунёда мавжудлиги давлатни қизиқтирмаган. Савдо-сотиқнинг пасти-баландини кўра билган ва шундан фойдаланиб, олибсотарлик қилганларни-ку... Ҳай-ҳай-ҳай, бунақаларни худо ўз паноҳида асрамаса, давлат маҳкамалари уларни одам ўрнида кўриш бир ёқда турсин, ямламай ютиб юборишга тайёр эди. Доим тайёрку-я, лекин ютиб юборолмай, ўзи «ютилиб» кетаверади.

Ҳозирги кунларда ҳам олибсотарлик, бошқача айтганда чайқовчилик қонун билан қаттиқ жазоланадиган ҳодиса. Аммо, бозорларнинг номида ўзгариш рўй берди. Энди «колхоз-совхоз» ўрнига «деҳқон» деб ёзиладиган бўлди. Ҳамма бозорларнинг номи бир қолипда «деҳқон бозори» деб юритила бошланди. Қаранг-а, қайта қуриш деҳқонга қанчалик эътибор берган. Шаҳар аҳолисига муносабат ўша-ўша — эски ҳаммом, эски тос.

Бундай «қайта қуриш» хўжа кўрсинга қилинган иш. Ҳозирги кунларда бозор муносабатларига ўтиш ҳақида ҳамма ёқда гап, давлат маҳкамалари махсус қонун тайёрлашаяпти, ана шуларга ҳозиржавоблик билан ҳамма ёққа «деҳқон бозори» деб ёзиб ташлашди. Марҳамат, деҳқонлар, хуш келибсизлар, маҳсулотларингизни бемалол сотаверинглар! Бошқалар эса. ...Йа-йа-а, шошмай турасизлар, азизлар! Сизлар ҳақингиздаги гаплар бутунлай бошқача! Ҳунармандлар давлатдан рухсат олиб солиқни тўлаб, майли, тирикчилигини қилаверсин, бунга рухсат берадиган қонун бор, аммо олибсотарликка келганда, жиноят мажмуасидан бошқа қонунни билмаймиз...

Хусусий меҳнат фаолияти, ширкатчилик ва ижарачилик ҳақидаги қонунлар ҳурмати учун ҳам бозорларни фақат деҳқонники, деб одам ажратмаслик лозим эди.

БОЗОР ҲАММАНИКИ БЎЛИШИ КЕРАК. Ўз номи билан бозор. Бозорнинг ўзига қолса, у одам ажратмайди, миллатнинг ҳам фарқига бормайди, унинг учун ҳамма тенг ҳуқуқли, фақат от бозор билан мардикор бозорни аралаштириб юборилмаса бўлгани. «Колхоз-совхоз бозори» ҳам эмас, «Деҳқон бозори» ҳам эмас, чайқов бозори ҳам! БОЗОР! Тамом-вассалом!

* * *

Давлат мафкураси олибсотарликни қанчалик қораламасин, қонун жазоламасин, бу ҳунар бари бир мавжуд! Уни йўқотиб бўлмайди! Йўқотишга интилиш бозор муносабатларини ўрнатаман, деб турган бир пайтда, ўз оёғига ўзи болта уриш билан баробар. Фақат, шуниси ачинарлики, олибсотарлик носоғлом, яъни таниш-билишчилик, қонун муҳофазачилари билан тил бириктириш, пора олиш-бериш йўли билан мавжуд. Бошқача айтганда, давлатимизнинг бозорга, савдогарчиликка бўлган носоғлом муносабати мафияни юзага келтирган.

Олибсотарликни, илмий нуқтаи-назардан қараганда, «меҳнат тақсимоти» деб аташ лозим. Яъни, кимдир фақат маҳсулот яратиш бўйича уста бўлса, кимдир сотишнинг сирларини яхши билиб олган, демак, иккови ҳам ўзининг билими ва қурбига мос келадиган иш билан шуғулланишга ҳақли бўлиши керак. Деҳқон ёки ҳунарманддан бозорда уззукун ўтириб, молини сотишни талаб қилиш, юмшоқ қилиб айтганда, инсофдан эмас, чунки у савдони билмагани сабабли бу ишни хоҳламайди ёки шунинг ўрнига асосий иш билан шуғулланиб, қўшимча маҳсулот яратишни афзал кўради. Ёинки, бозорда ўтиришга умуман вақти йўқдур?

Тўғри, олибсотарликнинг жуда ёмон хусусиятлари бор. Унга йўл қўйиб берилса мамлакатимизнинг ҳозирги иқтисодий шароитида камёблик кучайиб, нарх-наво тез юқорилаб кетади, давлат дўконларидаги молни давлат нархида сотиб олиш мумкин бўлмай қолади, савдо ходимларининг ўзлари устама нарх қўйиб, чайқовчилик билан шуғуллана бошлайдилар. Давлат мулки билан хусусий мулкчилик ўртасидаги зиддият аёвсиз жанг тусини ола бошлайди. Фақат мўл-кўлчилик олибсотарчиликнинг пайини қирқади, лекин йўқотиб юбормайди.

Салбий оқибатларни деб олибсотарликни шошилинч равишда улоқтириб ташламайлик-да, шу кунлардаги савдо-сотиқни бир оз таҳлил қилиб кўрайлик, аҳвол қандай экан?

КАМЁБЛИК БАРИ БИР МАВЖУД ва уни фақат савдогарчилик юзага келтираётгани йўқ, иқтисодиётга масъул бўлган давлат маҳкамаларининг жон талвасасида қилаётган пала-партиш хатти-ҳаракатлари ҳам сабаб. Камёблик нарх-навони оширишдан аввал юзага келтириладиган сунъий тадбир бўлган доим.

Одатда, буюмга нарх қўйишдан аввал унинг бир неча нусхасини яхшилаб, ўта сифатли қилиб ясалади ва тегишли муассасада баҳо қўйдириб олинади. Ана ундан кейин, аҳолига сотиш учун чиқариладиган маҳсулотларнинг технологиясини албатта бузишади: бир хом ашё бошқаси билан алмаштирилади ёки унинг энидан, бўйидан чегириб қолинади, жуда иложи бўлмай қолган тақдирда эса, маҳсулотни тайёрлаш тартибидаги қайсидир бир иш бажарилмайди ёки бузиб бажарилади. Масалан, гуруч шаҳар дўконларида ҳозирча етарли, нархи 80 тийин, оламиз, истеъмол қиламиз. Гўё давлат нархида! Аслида шундай эмас. Биз олаётган гуручнинг бир «ишлови» етишмайди, буни ичидаги шолиси кўплигидан билса бўлади. Ишлови кам бўлгандан кейин иш ҳақи ҳам кам бўлиши, шунга кўра 80 тийиндан сотилмаслиги лозим эди.

Гуручни халталарга қадоқлашдаги «янглишиб» кетишларни ҳисобга олсак, унинг нархи янаям пастроқ бўларди.

Мана, бундай бузғунчиликлар ўша маҳсулотни ишлаб чиқариш билан боғлиқ одамларнинг, савдо ходимларининг ҳаёт-мамот масаласидир. Улар озчилик эмас! Давлатдан оладиган маошларининг ҳаётий эҳтиёжларга етишмай қолган ерини шу каби йўллар билан қоплайдилар. Доим шундай бўлиб келган. Одамлар ана шу йўл билан қашшоқликнинг бир чорасини кўриб келганлар.

Дўппини бундай олиб қўйиб ўйласак, тўғри ишнинг ўзи йўқдек туюлади. Кимлар маҳсулот ўғирлайди, кимлар вақт ўғирлайди!

* * *

«ОЛИБСОТАРЛИК» бизнинг замонамизда чиққан тушунча, қадим замонларда бундай иш билан шуғулланганларни савдогарлар, дейилганини ҳамма билади. Савдогарчиликнинг ўз қонун-қоидалари бўлган, инсоф-адолат билан устама нарх қўйилган, ҳаддан ортиқ нарх шариатда ҳаром ҳисобланган.

Яқингинада марказий матбуот берган маълумотларга қараганда АҚШда устама нархни 40 фоиздан ошириб сотадиганларни қонуний жавобгарликка тортилар экан. Чайқовчилик уларда, асосан спорт томошаларига, концертларга сотиладиган патталар устида бўлади. Истеъмол буюмларга келганда эса, капиталистик дунёнинг ўзи биз чайқовчилик, деб атайдиган савдо турига асосланган. Савдо билан шуғулланишни истаган одам ҳар қандай корхона билан келишиб, мол олиб сотаверади. Бизнинг тузумда эса, олибсотарлик билан давлатнинг ўзи шуғулланади. Ҳар бир корхона, хўжалик етиштирган маҳсулотини давлатга сотади, давлат эса — одамларга. Албатта, бекорга эмас. Тўғри, давлат сиёсат қилиб, сотиб олган молини зарарига ҳам сотаверади, бу ишни чайқовчилик дейиш тўғри эмас. Давлат халқнинг маълум табақалари манфаатини кўзлаб шундай қиладию, аммо иқтисодиётнинг қонунларини қўпол равишда бузади, оқибатда қайсидир корхоналарга нисбатан адолатсизлик юзага келади.

Кейинги йилларда давлат ҳам очиқдан-очиқ чайқовчиликка ўтиб олаяпти. Ким ошди савдоси, нарх-навони киши билмас ошириб қўйиш, бозор нархида сотишга мўлжалланган махсус дўконлар очиш бунга мисол бўлади.

Ижтимоий системамиз бозор муносабатларига ўтишни афзал кўриб турган экан, чайқовчилик қораланмаслиги, балки адолатли тартиблар билан чеклантириб қўйилиши керак. Ана шундагина бизда ҳам савдони биладиган тадбиркор, чет эл корхоналари билан адашмай муомала қиладиган мутахассислар етишиб чиқади. Ана ўшанда чет эллик ишбилармонлар совет одамларини иқтисодий жиҳатдан нўноқ демайдилар, кулмайдилар.

* * *

Етмиш йилдан ортиқ вақт ичида давлат мафкурасининг «Пул ёмон, пул макруҳ, унга ўрганманглар!» деган сиёсатига алданиб, иқтисодий жиҳатдан мажруҳ бўлиб қолган одамлар кўпчиликни ташкил этади. Бир авлод эмас, камида икки авлод алданиб қолди ва бунинг оқибатлари ҳали узоқ вақт ўз кучини кўрсатиб туради.

«Тўғри бўл!» деган сиёсатни тарғиб қилиб, ўзлари халқни алдаб келганларнинг, ҳалол бўлишни қатъий талаб қилиб, ўзлари халқнинг қўли би-

Бўлажак китобдан саҳифалар

Муҳаммад АЛИ

«Дунё—бир ғунча...»

— Сайфуддавладек илмни қўллагувчи, фозилларни қўллагувчи ҳокимда ҳам, ҳар тўкисда бир айб, дегандек нохуш жиҳатлар бор. Мажлислар қурадир, бойлиги бисёр, ҳарами тўла нозанин... Шунга қарамай, тағин бачча ҳам тутадир... Бир бачча си бор, уни «Сомил» деб қиз исми билан атабдир. Сомил — сўзи иккилангувчи деган маънони берадир, — ҳар ҳаракатида иккиланиб ёндирадир. Сўзлаганда, «син»ни атай «шин», «р» товушини эса жўрттага томоғидан чиқариб айтадир. Шу пайт Сайфуддавлани кўрсангиз: товушларнинг ўзгарганидан бирам роҳат қиладурким, ёқа тутасен! Баччавозлик инсон шаънига номуносиб қилиқдир. Бу Халаб ҳокимига тегишли нуқсонлардан биргинасидир. Фозил шаҳар ҳокимида эса нуқсонлар бўлмаслиги лозим, билъакс, ўн икки фазилат соҳиби, деб ном олмоғи керак...

Этикдўз йигит Ал-Форобийнинг юрт ҳокими ҳақида, саройда бўлган ишлар хусусида тап тортмай айтган сўзларидан ҳам ҳайратга тушди, ҳам қўрқди. Абубакр Калава эса алломанинг гапларини эшитган сари мушоҳаданинг шиддати, тафаккурнинг бемисл кучидан боши оғирлашиб бораётгандек бўларди.

— Аввалан, тўрт мучаси соғ бўлсин, токи бир юмуш илгини туса, малолсиз ижро эта олсин, сиҳати шунга имкон берсин, — ўн икки фазилат таърифини бошлар экан деди аллома. — Сониян, табиатан зийрак бўлсин, токи унга айтилган сўзни лаҳзада англаб етсин, масалани ҳолатига қараб баҳолаб, одил ҳал этсин. Сулсан, кўрган, эшитган, билганини хотира чаманида яхши тутсин, бирон нарсани ҳам фаромуш қилмасин. Идроки пок, тоза, ўткир бўлсин. Каломи тиниқликка мисол, сўзи равшанликка мойил бўлсин, айтмакчи ниятини аниқ ифода этиб беролсин. Ўқиш ва билимга меҳр қўйсин, тиришсин, вале аъзоларида зинҳор ҳорғинлик сезмасин...

Кеч кириб бораётганига қарамай ҳаво ҳали ҳам дамида эди, аллома дурраси билан юз-кўзларидан келаётган терни артди, яна «тойчоқ»дан айрон сўради, ичар экан, «қулун»га бир қараб қўйди. Абубакр Калава шаҳар ҳокимига шунча фазилат зарурлигини эшитиб анграйиб қолди. У оҳиста сўради:

— Муаллим! Борди-ю шунча фазилатга эга киши топилмаса-чи? Унда не қилмак керак? Ахир беайб ёлғиз парвардигор, дейдилар. Бу мири кам дунё...

— Агар шунча фазилатга эга киши топилмаса, — тушунтирди аллома, — шу фазилатлардан олтитасини ўзида мужассам этган кас, тасаввур хаёлининг кучи жиҳатидан ўзгалардан устун турса, фозил шаҳарга ҳокимлик қилиши мумкин.

— Ўша олти фазилат нималардан иборат экан, муаллим?

— Бундай ҳоким болалигидан яхши билим олмоғи лозим. Сўнг заковатли бўлсин, биринчи имомлар тарафидан белгиланган шаҳар қонун-қоидаларини яхши эсда тутсин ва риоя қилсин. Яна. Салафларидан қолиб унутилган нарсаларни тиклашда топқирлик кўргизсин. Тағин. Зийрак ва мудрик бўлсин, токи исталган пайтда вазиятни англаб ололсин. Биринчи имомлар тарафидан тахмин қилинмаган ҳодисалар моҳиятини ҳам идрок этолсин, шаҳар маъмурчилигини яхшилашни асосий мақсад қилиб қўйсин. Тағин. Сўзи билан кишиларни биринчи имомлар тузган қонун-қоидаларни бажаришга йўллай олсин, шунингдек ўзининг қонунлари ижросига диққатни қаратсин.

— Вой-бўй! Бир одамда шунча фазилат бўлмаги жуда қийин-ку, муаллим? — деди этикдўз йигит ҳайратда.

— Агар шунча фазилатни ўзида жо этган киши ҳали туғилмаган эса-чи? — Абубакр Калава ҳафсаласи пир бўлиб сўради.

— Агар шундай одам туғилмаган эса, у ҳолда икки киши шунча фазилатга эга бўлолса, яъни, бири — доно, иродали, бошқаси ҳарбий санъат устаси бўлса, икки киши шаҳарга ҳокимлик қилиши мумкин. Борди-ю, бир гуруҳ одамларда шу фазилат муажассам эрса, у ҳолда шаҳарга ўша гуруҳ ҳокимлик қилмаги ишонарликдир. Фозил шаҳар ҳокимлари бир-бирининг изидан келса ҳам, ёки икки, уч киши бўлса, бамисли бир жону бир тан, бир киши янглиғ фикр қиладирлар, юрт бошқарадирлар. Аммо шаҳар ҳокимида ҳамма фазилат бўлса-ю, донишманд бўлмаса шаҳар ҳалокатга юз тутадир...

— Агар шаҳарда турли дину мазҳаб кишилари яшасачи, муаллим? — сўради Абубакр Калава ва биродари Лакшман кўз олдидан ўтди. — Улар бир жамоага бирлашмаклари мумкинми?

— Ахлоқий етуклик ва мукаммалликка эришмак, қулун, дин ва унинг хилларига, ёки қайси дин тарғиб этилишига боғлиқ эмас. Фозил ва етук шаҳарларнинг фуқаролари турли диний эътиқодга сиғинсалар ҳам, бир хил бахт-саодатга, бир хил ёруғ мақсадларга интилишлари мумкин. Ўзимдан қиёс қилурмен. Бағдодда истиқомат айлаган йилларим бир кўп ғайридину тарсолар билан ўртоқ тутиндим. Жумладан, насоро Абубашар Матто менга юнон тилини ўргатди. Яна бошқа насроний табиб Юхон ибн Хайлон тиббиёт ва мантиқ илми сирларига ошно этди. Айниқса, Арастунинг «Ал-Бурхон»[1] китобини сув қилиб ичиб юборишимда унинг хизмати катта. Агар Арастунинг «Ас-Симоъ ат-табиий»[2] китобини қирқ марта, «Ал-Хитоба»[3] китобини икки юз марта мутолаа қилган бўлсам ўша Юхон ибн Хайлоннинг маслаҳати билан қилдим...

— Муаллим! — деди хаёлларнинг маҳобати, фикрлар залворидан ўзини оғир сезиб Абубакр Калава. — Шаҳарда, бир эмас, бир неча ҳоким раҳбар бўлмакка арзирлик кишилар бор, дейлик. Фуқарони бирлаштиришнинг яна қандай йўли изланадир?

Ал-Форобий жилмайди:

— Аввало, эҳтиёж туфайли жамоа бўлишларини айтиб ўтдим. Тағин талайгина қарашлар мавжудки, уларнинг ҳар бирига тўхталсам, фурсатимиз етмас. Лекин, қулун, айримларини барибир айтмакни лозим кўрурмен. Биров дейди, барчадан айрилиб қолган одам, ўзинг учун ўл етим, қабилида муҳтожликка дучор бўладир, ўша муҳтожлик уни бирлаштирмак тарафдорига айлантирадир. Яна биров дейдики, фуқорони мажбурий бирлаштирмак керакдир. Бошқалар мулоҳазага борурларки, бирлашишнинг калити қариндош-уруғчиликда. Бунинг учун бир қабила эрлари иккинчи қабила ожизаларига уйланадилар, иккинчи қабила эрлари биринчи қабила ожизаларига оғиз очадилар. Натижада қариндош-уруғчилик юзага келадир. Тағин бировларнинг фикри ушмундоқки, бирлашмак уч нарса — қасамёд, иттифоқ ва аҳд-паймон асосига қурилса мумкиндир. Ҳар бир аъзо бирлик отин тутиб қасамёд қилур, иттифоқ бўлуви аҳд-паймонини маҳкам тутур ва бу уч шартдан минбаъд юз ўгирмас. Яна бир ғалат мушоҳада ҳукмрондирки, бирлашмак алоқа-ю асоси — кишиларнинг бир жойда истиқомат айлашига боғлиқдир. Уй бир бўлса, кўчалар бир бўладир, маҳалла бир бўладир, шунинг учун киши бошига ғам тушса қўшниси кўмакка келадир, мусибатни баҳам кўрадир, ахир улар бир жойда кун кечирадилар, уй, кўча, маҳалла, шаҳар — ҳаммаси ўртада... Яна бир жиҳат борки, бир жойда узоқ вақт ҳамнафас яшаш, емак-ичмакнинг умумийлиги, ҳунар-касбнинг умумийлиги бошга келган бало-қазонинг умумийлиги, умум роҳат-фароғатнинг бирлиги жамоа тузилишига асос бўла оладир, дейдилар...

Абубакр Калава мағриб томонга қаради, офтоб ботиб бормоқда ,уфқ қип-қизил қон рангига бўялган, шафақ шуъласи Ал-Форобийнинг кенг пешонасида ўйнарди. Абубакр Калава улуғ ватандошининг зеҳни-ю идрокига қойил қолди. Оламга татирлик фикру мушоҳада, тафаккурнинг баланд парвози, фозил инсонлар жамоаси, толе ила саодат тафсири... Самарқанд сарбадорлари жамоаси оқсоқоли муаллими сонийнинг фозил жамоа ҳақидаги кенгашларини вужуд-вужудига сингдирмоққа уринди.

— Фозил, инсон, — деди яна Ал-Форобий, — ўз умрини узайтириш пайидан бўлсин, ўлимни яқинлаштирмасин, балки бахт-саодатга элтувчи эзгу юмушларга қўл берсин, токи ҳамшаҳарлари унинг саховатидан баҳра олсинлар. Агарда унинг ўлими шаҳар аҳлига тириклигидан кўра кўпроқ наф келтирса, у ўлимга юз бурсин, фозил инсон учун бундан олий бахт-толе йўқдир...

Шу пайт қайдадир хўроз қичқирди, Абубакр Калава хўроз нега қичқирди, қаерда қичқирди — барини билмакчи эди-ю, лекин, ажабо, бунинг уддасидан чиқа олмади, идроки унга бўйсунмади. Мағрибнинг лолагун шафағига тикилиб турган Ал-Форобий бу гал ўз-ўзига айтгандай деди:

— Рубъи маскунда бахт-саодатга, иқболга эришмак мумкин ва зарур ҳамдир. Тинч-осойишта ҳаётга, иқболга эришмак халқларнинг ўз қўлида, ўз ихтиёридадир. Дунё эса мана шу қирмизи шафақдек бир ғунча, у аста-секин очила борадир...

— Муаллим! — Абубакр Калава Увайс ўзини кўпдан қизиқтириб келаётган яна бир саволни берди. — Баски, олти мучал умр танобини тортдингиз, не-не эллар жамолини кўрмакка муяссар бўлдингиз... Айтинг-чи: сиз ўзингизни дунёда бахт-толе сийнасига бош қўйган инсонмен, дея олурмисиз?

Муаллими соний шафақдан кўз узди, унинг қарашлари кечки шафақ шуълаларидай маъюс эди:

— Инсоннинг бахт-саодатга етишмагини орзу этдим, хаёлларим тизгинини хоҳлаганча бўш қўйдим... Менинг бахт-толеим, саодатим мана шулдир...

Ал-Форобий тағин ловуллаб турган шафаққа юзини бурди...

Шафақ бутун мағриб уфқини эгаллаган эди.

Шу пайт яна хўроз қичқирди. Абубакр Калава бу гал хўрознинг қаерда қичқираётганини билмакка астойдил қасд қилди. Хўроз овози Самарқанд Наддофлар маҳалласининг нариги четидан келарди. Тонг отарди. Абубакр Калава кунчиқишга пешвоз турарди.

Шафақ бутун машриқ уфқини эгаллаган эди...

1. «Ал-Бурхон» — «Иккинчи Аналитика».
2. «Ас-Симоъ ат-табиий» — «Табиий гармония»
3. «Ал-Хитоба» — «Риторика»

(Охири. Боши ўтган сонларда).

7 8

ОНАНГ—БОЗОР

лан яратилган неъматларни бели оғримай истеъмол қилганларнинг, пул ёмон, пул мараз, деб ўзлари қўша-қўша омонат дафтарчалар, сон-саноқсиз қимматбаҳо тақинчоқлар йиққанларнинг ҳаёти ҳали ҳам ҳавас қилгулик, уларнинг фарзандлари алданганларнинг фарзандлари каби бўшбаёв, қандайдир баландпарвоз ғояларни деб оғзидаги нонини олдириб қўядиган эмас.

Пулга зарур бўлиб қолганда бисотидаги қўлга илингулик буюмини арзигулик пулга чақолмаган кимсаларга қандай баҳо бермоқ керак? Мана шундай пайтларда, айтайлик, тилла тақинчоқни фақат «металлом» сифатида сотиб оладиган давлат савдо тармоқларини инсофли дейиш мумкинми? Ёки шундай ҳоллардан бирида одам мажбуран бозорга чиқсаю ва савдо қилса, боя айтганимиздек, халқни пулдан, савдодан бездириб, ҳалолликни талаб қилган амалдорлар қабул қилган қонунларни қўриқлаб, посбонлик қилаётганларнинг қўлига тушиб қолса, у одамнинг пешонасига нима ёзилади? Кейин бу ёзув, бир умр ўчмас ёзувга айланиб қолмайдими?

Пул билан иши бўлмаган, унинг саноғини билмаган, бозорга борганда мол эгаси сўраган пулни бойваччаларча ҳамёнидан чиқариб берадиган, маошини икки-уч кунда қоқлаб, кейинги маошгача ё қарзга ботадиган, ё очидан тиришиб юрадиган ландовурларни давлат мафкураси, санъат, адабиёт қаҳрамони даражасига кўтарди, бошқаларни худди шундай давлат корхонасига фойданинг кетидан қувиш рухсат этилган? Биронтаям шундай корхона ёки тармоқ йўқ! Социалистик ишлаб чиқаришнинг асосий мақсади бойлик тўплаш эмас, халқнинг ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондириш эмиш! Шу сиёсатнинг натижаси ўлароқ корхоналар ишини ўлчайдиган минглаб мезонлар ўйлаб топилди, бу мезонларнинг бажарилишини назорат қилиш учун корхонанинг елкасига қанчадан-қанча маъмурий маҳкамалар ўтқазиб қўйилди. Корхонанинг эрки ўзида эмас, асосий мақсади нима эканлигини ҳам билмайди. Фойда кетидан қувай деса, рухсат йўқ, халқнинг эҳтиёжини қондирай деса, унга етарли маблағ-бойлик керак. Ҳатто, халқнинг эҳтиёжини қондириш учун ҳам рухсат бермайдилар, корхоналар елкасига миниб олган амалдорлар. Бу ўринда шу йил «Шарқ юлдузи» ойномаси «Қуръон»ни боса туриб, нусхалар сонини аввал 5250, кейинчалик 40 минг, донага кўпайтирганини ачинарли мисол тариқасида келтириш мумкин. Ойноманинг 3-ва кейинги сонларини қидириб қанча одам сарсон бўлмади! Ахир, давлатга пул керак бўлмаган тақдирда ҳам ойномага эҳтиёж юз карра ортиб кетишини ўйлаш керак эди-ку. Пул макруҳ бўлса, давлат учун, мафкура учун халқнинг эҳтиёжи энг биринчи омил эмасмиди?

Қоғоз масаласи чатоқ, деган сийқаси чиққан важ рўкач қилиниши турган гап. Габриель Гарсиа Маркес бундай гапга ҳайрон бўлиб, «Мен сизларни тушунолмайман, пул ясаш учун қоғоз, тополмайсизларми?» деган экан. Пул ясагандаям қандай пул денг! Давлатнинг айбини беркитадиган бекорчи пул эмас, мол билан таъминланган пул!

Шу кунларда матбуотда, Олий Шўро мажлисларида бозор муносабатлари ҳақида гап бораркан, асосан давлат назорати остидаги бозор фараз қилинаяпти, ҳатто «бошқарилувчи бозор» дейилаяпти. Бизнинг амалдорларимиз ижарачилик, ширкатчилик, хусусий меҳнат йўли билан бозорга эркинлик беришдан кўра кўпроқ ўзларининг айби билан халқнинг қўлида йиғилиб қолган рангдор қоғозлар, яъниким пулларни тортиб олишни ўйлаяптилар. Эмишки, халқнинг қўлида пул бўлмаса ёки кам бўлса, эҳтиёж ҳам кам бўлармиш, бозорга ё давлат дўконига бориб уни, буни топиб бер, деб тўполон қилмас эмиш. Бошқача айтганда, муомаладаги пулнинг миқдори орқали бозорни бошқаришмоқчи.

Кузатувларимдан бир мисол келтираман. 1969 йили Тошкент бозорларида ёнғоқнинг килоси 2—2,5 сўм эди. Хизмат юзасидан Киевга борганда бозор билан қизиқдим. У ерда ҳам нарх шу экан. 1978 йили Тошкентда ёнғоқ 4 сўмдан сотилди. Шу йили Львов вилоятининг Трускавец шаҳрида бўлдим. У ерда ҳам ёнғоқ 4 сўм! Ҳозирги кунларда Тошкент бозорларида ёнғоқнинг нархи 7—10 сўм, аминманки, Украинада ҳам шундай.

Ўзбекистон ва Украина ёнғоқфурушлари ўзаро тил бириктириб олишмаганку, ахир, нега нарх-наво бир хилда ўзгариб турибди? Бу саволга жавоб битта: бозорнинг сотувчилар ёки истеъмолчилар иродасига, сиёсатдонларнинг «донишмандларча» кўрсатмасига, амалдорларнинг дахшатли буйруғига бўйсунмайдиган ўз қонун-қоидалари борки, ўшаларга биноан нарх-наво ўз-ўзидан (ўрисчасига «автоматически» дейилади) ўзгариб туради. Иқтисодчи олимлар бу ҳодисани талаб ва таклиф қонуни билан тушунтирадилар. Уни инкор этмаган ҳолда шуни ҳам қўшимча қилиш мумкин: бир маҳсулотнинг нархи бутунлай бошқа, бир-бирига яқин келмайдиган маҳсулотнинг нархига таъсир этади. Масалан, бир шиша арақни 10 сўмга сотиб туришган пайтда асалфуруш бир кило асални 6—8 сўмдан сотгиси келадими? Асал яхшими, арақми, деган ўй-фикрга асалфуруш ҳам, истеъмолчи ҳам бориши табиийдир.

* * *

Биз шу пайтгача табиат қонунларини қандайдир сунъий назариялар билан алмаштирган ҳолда порлоқ кишилик жамияти ҳақида лоф уриб келдик. Энди кўзимиз очилиб, ҳаётга бошқача қараяпмизу бозор, савдо, нарх-навога келганда ўша-ўша, қонимизга сингиб кетган сунъийликни ишлатмоқчимиз. Эскилик барибир чўкаётган одамдек хас-чўпга бўлса-да ёпишаркан. Осонликча жон бергиси келмайди.

Яқин ўтмишнинг ана шундай сарқитларидан бири «ижтимоий фойдали меҳнат» деган тушунчадир. Шу пайтгача фақат давлат корхоналаридаги ишни «ижтимоий фойдали» деб келдик. Эҳтимол, мутахассислар қайта қуриш муносабати билан ширкатчиларни ҳам шу тоифага қўшаётгандурлар, лекин хусусий меҳнат билан бирор маҳсулот чиқариб ёки хизмат кўрсатиб, тирикчилик ўтказиб келаётганларни қўшмаётганлари аниқ. Қўшганларида эди, «ижтимоий фойдали меҳнат» деган тушунчага ҳеч қандай эҳтиёж қолмаган, у ўз-ўзидан истеъмолдан чиқиб кетган бўларди.

Шу ўринда мана бундай саволлар туғилади: уйида нон ёпиб, бозорда сотадиган новвойнинг меҳнати ижтимоий фойдалими, йўқми? Этикдўз, маҳсидўз меҳнати-чи? Кўчада бир халта қовурилган пистани олдига қўйволиб, бир стаканини 20 тийиндан пуллаётган аёлнинг меҳнати-чи?

Бу каби меҳнатлар халққа керак бўлмаганда аллақачон ўз-ўзидан йўқолиб кетмасмиди?

Яна бир гапни айтиш лозим. Давлат корхоналари чиқараётган деярли ҳамма истеъмол буюмларини энг аввал одамлар якка тартибда «ижтимоий фойдали бўлмаган» меҳнати билан яратганлар ва бозорда сотганлар. Кейин давлат корхоналари у маҳсулотларни ўзлаштириб, монополия қилиб олган. Бунақа маҳсулотлар ҳалиям кўплаб топилади. Масалан, қайси давлат корхонаси қовурилган пистани , қуртни, шарқона ширинликларни йўловчиларнинг оёғи остига ўтирволиб сотади? Қачон заводнинг нони уйда, тандирда ёпилган нондан сифатлироқ бўлган? Одамлар давлат дўконларидан оёқларига мос келадиган, сифатли пойабзални истаган вақтда топа олганларида этикдўзни қидириб бозорга бормармидилар?

Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Кўриниб турибдики, ижтимоий фойдали бўлмаган меҳнатнинг ўзи йўқ, демак эски тушунчалардан воз кечиш керак.

* * *

ҚИССАДАН ҲИССА ШУКИ, бозор муносабатларига ўтиш тўғри йўл, фақат бу муносабатлар давлатнинг иқтисодиёт устидан ҳокимлигини мустаҳкамлаш ўрнига ижарачилик ва ширкатчиликка йўл очиб берилди, хусусий мулкчиликка рухсат берилиши, бозорда ҳақиқий эркинликни яратилиши керак. Акс ҳолда бозор муносабатлари ҳақидаги, тайёрланаётган қонун тузумимизга одат бўлиб қолган навбатдаги хато, пала-партишлик, чалакам-чаттилик бўлиб қолади, холос.

* * *

ТАҲРИРИЯТДАН: муаллиф бозор иқтисодига ўтилиши муносабати билан боғлиқ муаммолар хусусида эркин фикр билдирган. Албатта мақолада баҳсли ўринлар ҳам бор. Муштарийларимиз бу ҳақда фикр-мулоҳаза билдирадилар деган умиддамиз.

Одамлардан ўрнак олишга ундади. Пулни пулга уриштириб, бир сўмни бир неча сўм қиладиганлар эса, йўқ ердаги гаплар билан қораланди, жиноятчи ҳисобланди. Балоғатга етмаган боласига бозорда мол соттирган ота-оналар ҳар томонлама танбеҳ олди.

Олий ўқув юртини тамомлаб келиб корхонада яхшигина лавозимни эгаллаб бир чақалик фойда келтирмай юрганларга ҳеч ким, ҳеч нима демайдию, аммо ўшанақа «мутахассислар» йўл қўйган хатолардан фойдаланиб, ўзлари учун манфаат орттирган ишчилар жиноятчи ҳисобланади. Бунга бултур Олмалиқ заводларидан бирида бўлган ҳодиса яққол мисол. Руда эритадиган печ ғиштларини алмаштираётганда, эскиларини ахлатга олориб ташлаш ўрнига ўзлари қайта ишловдан ўтказиб, ёпишиб қолган тилла зарраларини ажратиб олган одамлар қора курсига ўтқазилди, бу ҳақда марказий рўзнома «Мана, Ўзбекистоннинг ишларидан бири!» дегандек катта шов-шув кўтарди. Ваҳоланки, бундай одамларга минг раҳматлар айтиб, қўлига мукофотлар топшириб, уларнинг ақл-заковатидан корхона манфаати йўлида фойдаланиш зарур эди.

Америкаликлар бойлик ва шон-шуҳратни табиий бир ҳол деб биладилар. Ҳар бир фуқаро бу ниятларнинг бири бўлмаса, иккинчисига албатта эришаман, деб яшайди. Одатда, иккови баравар насиб қилади. Бизда эса, бойликка интилиш маънавий бузуқлик, шон-шуҳратга интилиш шуҳратпарастлик ҳисобланади. Иккови ҳам ёмон нарса, салбий ҳодиса. Эмаклаб қолсанг ҳам ишлайвер «бойликнинг давлат ҳар 15 кунда етказиб туради! «Меҳнатнинг таги роҳат». Шон-шуҳратнинг ортидан қувма, ўлганингга қарамай ишлайверсанг, унинг ўзи сени қидириб келади!

Етмиш уч йиллик тарихимизда ўзини ўзи кўз-кўз қилмасдан шон-шуҳратни мағрур кутиб олган бир-иккита одам топилиб қолса керак.

* * *

Иқтисодий мажруҳ шахсларни қўя турайлик, корхоналаримиз ҳам худди шундай аҳволда эмасми? Қайси

Хориждан хабарлар

Япониянинг Окинава ороллар гуруҳига кирувчи Окино Эрабу оролида бешта эгизак: икки ўғил, учта қиз яшайди. Ҳозир улар 10 ёшда. Эгизакларнинг отаси Юки кичик қурилиш фирмаларининг бирида ишчи бўлиб ишлайди. У 38 ёшда, хотини Кейко эса 37 ёшда.

Эгизаклар соф денгиз ҳавоси ва ота-оналарининг ғамхўрлиги туфайли соғлом ва бахтиёр ўсишмоқда.

СУРАТДА: эгизаклар (чапдан ўнгга) Миуоко, Такеко, Кажу, Хисато ва Кайзо.

КИОДО—ТАСС сурати.

Телетайп лентасидан

БМТ. БМТ хавфсизлик Кенгаши аъзоларининг асосий кўпчилиги Қўшма Штатларнинг Форс кўрфази ноҳиясидаги ҳаракатларига босиқлик билан қарамоқдалар. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаб туриш учун масъул бўлган бу муҳим органининг душанба куни бўлиб ўтган ёпиқ маслаҳатлашувида Вашингтон томонидан эълон қилинган Ироқ ёки Қувайтга бораётган ёки бу мамлакатлардан келаётган кемаларни ушлаб қолиш, яъни аслида Ироқни денгиздан қамал қилиш тўғрисидаги қарорини Қўшма Штатлар бошқа давлатларнинг қўллаб-қувватлашига эриша олмади. ТАСС мухбирига хабар қилишларича, ҳатто АҚШнинг баъзи иттифоқчилари бундай тадбирларни қўллаб-қувватлашдан бош тортдилар.

ВАШИНГТОН. АҚШ ҳарбий денгиз кучларининг кемалари БМТнинг Бағдодга қарши иқтисодий жазо чоралари тўғрисидаги қарорига мувофиқ ҳаракат қилиб, душанба кунига келганда Ироқ учун Форс кўрфази орқали юк олиб кириш ва олиб чиқишни бутунлай тўсиб қўйди, деб хабар қилди душанба куни Оқ уйнинг матбуот котиби Марлин Фицуотер. М. Фицуотер «ҳарбий денгиз блокадаси» жумласи бундай блокада амалга оширилган мамлакат билан уруш ҳолатини билдириши туфайли, ана шу жумлани ишлатмасликка уриниб «тақиқлаш» «ажойиб» натижалар бермоқда, деди.

Оқ уй АҚШ Президенти Жорж Буш Қўшма Штатлардаги совет тижорат ваколатхоналаридаги ходимлар сонини шу вақтгача амал қилиб келган чеклашни бекор қилганлиги муносабати билан унинг баёнотини тарқатди. «Қўшма Штатларда ишлаш ва яшаш рухсат этилган бизнес билан шуғулланувчи совет фуқароларининг умумий сонига белгилаб қўйилган ва кўп вақтдан буён амал қилиб келаётган чеклашларни бугун бекор қилдим, — дейилади Президент баёнотида.— Бу тадбир СССР билан тағин ҳам нормал муносабат ўрнатишга қаратилган сиёсатимиз доирасида амалга оширилди. Шунингдек у СССР билан амалий алоқалар ва савдони кенгайтиришдан бизнинг манфаатдор эканлигимизни ҳам акс эттиради.

МАНАГУА. Чехо-Словакия Президенти Вацлав Гавел душанба куни расмий ташриф билан Никарагуага келди. Манагуа халқаро аэропортида уни жумҳурият Президенти Виолета Барриос де Чаморро кутиб олди. Никарагуа Президенти расмий маросимда нутқ сўзлаб, Никарагуа билан Чехо-Словакия халқлари кўп йиллар давомида «бир хил — озодлик ва демократия учун кураш олиб бордилар», деди. Вацлав Гавел ўз навбатида Чехо-Словакия Никарагуадаги демократияни қутлашини таъкидлади. 14 августда тугайдиган ташриф программасига мувофиқ икки давлат бошлиқлари ўртасида музокаралар, иқтисодий масалаларга доир комиссияларнинг мажлиси, шунингдек Никарагуа ва ЧСФР ташқи ишлар вазирлари ўринбосарларининг учрашуви бўлади.

ПЕКИН. Тайвань вилояти соҳибкорлари Хитой ҳудудидаги шериклар билан ҳамкорликни кучайтирадилар, деб умид қиламиз, деди ХХР давлат кенгашининг аъзоси Цзоу Цзяхуа бу ерга ташриф буюрган Тайвань саноатчилари ва тижоратчилари гуруҳи билан учрашувда. Уларга «Дельта» гуруҳининг президенти Чан Пйэин бошчилик қилмоқда.

Тайванлик меҳмонлар Нанкин, Шанхай, Сямэнь ва Гуанчжоуга боришни режалаштирмоқдалар. Ўз сафарлари давомида улар ана шу ноҳиялардаги иқтисодий аҳволни ва капитал сарфлаш билан боғлиқ вазиятни ўрганадилар, шунингдек тегишли маҳкамалар билан бир қанча муаммоларни муҳокама қиладилар.

(ТАСС, 14 август).

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

СМИТЛАР УЧРАШУВИ

✦ МАНА, ўн икки йилдирки, АҚШда ҳар йили исми ва фамилияси Жон Смит бўлган Америка фуқароларининг анъанавий учрашуви ўтказилиб турилади. Яқинда Даллас шаҳрида бўлиб ўтган шу учрашувда 500 дан ортиқ Жон Смитлар қатнашишди.

БОЛАЛАР РЕКОРДЛАРИ КИТОБИ

✦ ЎН ЁШЛИ Марианна Браммер умумий вазни 2,5 тонна бўлган 1 миллион 203 минг 515 та консерва бўш қутисини эски-тускилар дўконига топширди. Копенгаген шаҳар автобусига 225 бола жойлашди. 1988 йили Орхуе шаҳридаги Тиволи маданият ва истироҳат боғида торт ейиш бўйича болалар ўртасида жаҳонда энг йирик мусобақа ўтказилди. Унда 200 ўғил ва қиз бола 2000 та тортга қарши «куч синашишди». Маҳаллий новвойларнинг шогирдлари Данияда энг катта — 3,87 метр бўлган батон ёпишди.

Юқоридаги бу мисоллар «Даниялик болалар ва ўсмирлар рекордлари китоби» дан олинган. Бу қизиқарли воқеаларни Морслет шаҳридаги ўсмирлар клубининг 40 аъзоси тўплаган.

БОБОЛАР УЧУН МАХСУС КУРС

✦ АМЕРИКАЛИК психолог Роберт Стромнинг «Қандай қилиб бува бўлиш мумкин?» деб аталган ҳафталик курси тезда оммалашиб кетди. Соатига ўн доллар тўланса, бас, неваралар билан қандай муомала қилиш тўғрисида кўп нарсаларни билиб олиш мумкин.

МАШИНКАДА КИМ ТЕЗ ЁЗАДИ!

✦ ТАМПЕРЕ шаҳрида хат ташувчи бўлиб хизмат қилувчи Ёуко Ёусеа исмли йигит машинкада тез ёзиш бўйича Финляндия чемпиони унвонига сазовор бўлди. У ярим соатда 16 мингта ҳарф босиб ўзига хос рекорд ўрнатди. Ёуко шодлигининг чеки йўқ, ахир 150 аёл иштирок этган бу мусобақада ғолиб чиқишнинг ўзи бўладими? Рекордчи машинкада ёзиш билан ўрта мактабда ўқиб юрганидаёқ қизиқиб қолганди.

Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигига

КУЮНЧАКЛИК

«Алишер Навоийни англаш ва ҳис қилиш ўзбек халқининг тарихини, маданиятини, қалби эҳтиёжларини ҳис этиш демакдир. Шундай экан, Навоийни, умуман муштоқ адабиётни билиш ҳар бир ўзбек фарзанди учун ҳам қарз, ҳам фарз» — деб ёзади Эркин Воҳидов. Агар Навоий ижодиётини катта бир боғ, гўзал бир гулшанга қиёс қилинса, шоирнинг ўз сўзи билан айтганда:

Бу боғ ичра киши қилса тааммул,
Топар ҳар бир чаман саҳнида юз гул.

Демак, фикр юритса, мулоҳаза қилса, ҳар бир одам бу боғ, чаманда ўзига ёқимли гулни топа олади.

Алишер Навоий туркий адабиётда биринчи бўлиб ўз хатларини жамлаган ва уни «Муншаот» деб атаган. Ана шу мажмуа таркибидаги хатларнинг айримлари ёшларимиз учун қизиқарли бўлишини назарда тутиб, гарчи илмий тўпламда улар мазмуни анча илгари ёритилган эса-да, ҳозирги кун ўқувчиларини улардан хабардор этиш жоиз кўринди.

Шулардан бир мактуб ёш истеъдоднинг тақдирига дахлдор.

Десамки, сўрай сени, не тил бирла сўрай,
Ё улки — кўрай сени, не кўз бирла кўрай...

— деб бошланади. Кўринадики, шоир оғир мусибат, тубсиз алам гирдобида қолган шахсдан кўнгил сўраш, унга тасалли бериш ниятида мактуб йўлламоқда. «Бу фақир илгимдан келганча саъй қилдимки, бу ерга етмагай, чун тақдир бу воқиаға борғондур — суд қилмади ва чун қазо бу ҳодисаға боис эркандур — натижа бермади». (Яъни, мен шунгача етиб келмасин деб қўлимдан келганча ҳаракат қилдим. Лекин тақдирда бу воқеа бор экан ва қисмат бу ҳодисага сабабчи экан, фойдаси бўлмади). Бу қайдлар заминида қандай воқеалар, қандай ҳаракатлар ётади?

Бобур ёзади: Ҳусайн Бойқаро 901 (1495-96) йилда Ҳисорга иккинчи юриш қилади. Омади келмай Балхга чекинади. Шунда у Балхни Бадиуззамонга, унинг вилояти Астрободни Ҳадича бегимдан ўғли Музаффар Ҳусайнга беради. Бадиуззамон бундан қаттиқ норози бўлади. Чунки Астробод Мўмин Мирзонинг хатна тўйида бобоси Ҳусайн Бойқаро томонидан туҳфа қилинган эди. Валиаҳднинг саркашликлари энди очиқ адоватга айланиб кетади.

Алишер Навоий Ҳусайн Бойқаро ва Бадиуззамон муносабатлари нотекислашган ёхуд кескинлашган даврларда уларни муросага келтириш учун жиддий ҳаракатлар қилар, баъзан шаҳзода ҳузурига бориб, панду насиҳатлар қилар, баъзан куйиниб, унга ўгитларга тўла хатлар йўллар эди. Зероки, улкан давлат арбоби ва халқпарвар шоир Навоий наздида шоҳ ва шаҳзода ораларидаги ихтилоф, низолар мамлакат яхлитлиги ва халқ осойишталигига таҳлика солар, хавф муқаррар бўлиб қолар эди. Ана шуларни бартараф этиш учун Навоий тинимсиз ҳаракатлардан толмас эди. Навоийнинг бу йўлдаги яна бир уриниши зое кетади ва натижада 902 (1496-97) йилда Бадиуззамон Ҳусайн Бойқаро устига, Мўмин Мирзо эса Музаффар Ҳусайнга қарши лашкар тортадилар. Бадиуззамон шикаст еб Қундузга қочади, Мўмин Мирзо эса асир олинади. Саройдаги тескари кучларнинг фитнаси шоҳнинг иродасизлиги боис 903 (1497) йил сафар (сентябрь) ойида Мўмин Мирзо қатл этилади.

Фикримизча, хат ана шу фожиа муносабати билан Бадиуззамонга Қундузга юборилган. Сўз аро таъкидлаб ўтиш жоиз кўринадики, мактуб қачон, кимга, қаерга ва аниқ нима муносабати билан ёзилгани айтилмаган. Навоий мактубда не чоғлиқ аччиқ бўлмасин ҳақиқатни айтишдан қайтмайди. «Эмди мумтамас улким, тенгри таоло тақдирига ризо берилгай, барча тақсирни ўз нафсидан кўрилгай». (яъни, энди илтимос шуки, тангри тақдир қилганидан рози бўлгайсиз, барча айбни (камчиликни) ўз нафсингиздан деб биласиз). Мактуб Навоийнинг башорат қудрати ва юксак умидини намоён этувчи сатрлар билан якунланади: «Яъс қаро шомидин сўнгра субҳи уммид тулуъ этар ва баъс зулмоти зимнида ҳаёти жовид навиди етар... Уммид улким, барча машаққатлар давлатқа ва барча паришонлиғлар жамъиятқа бот мубаддал бўлғай!» (яъни, умидсиз, бахтсизликнинг қоронғу тунидан сўнгра умид тонги ёришажак ва даҳшатли зулматлар орасидан абадий ҳаёт ҳақидаги хушхабар етишажак... Барча азоблар — машаққатлар давлатга, барча паришонликлар йиғноқликка мутлақо алмашинади, деб умид қилинади!)

Навоий ва алломалари Мўмин Мирзо қатлини Темурийлар салтанати бошига ёпирилиб келаётган балолар нишонаси, деб тушунган эдилар. Лекин Навоийни даҳшатга солган фақат шугина эмас эди. Навоий дилини Мўмин Мирзонинг шоир эканлиги ҳам ўртаб ташлаган эди.

«Мажолис ун — нафоис»нинг форс тилига таржимони Фахрий Ҳиробий ўз иловаларида Мўмин Мирзо ҳақида ёзади. (Форсчадан таржима қилиб келтирамиз):

«Мўмин Мирзо — Султон Бадиуззамоннинг саодатли фарзанди эди. Яхшилик ва латофатда олам машҳурларидан бўлган Султон Ҳусайн Мирзо авлоди орасида ҳусн-жамолда бундайи бўлмаган. Аммо терс айланувчи фалакнинг жабри ва хиёнати туфайли, кўп афсуслар бўлсинки, у ўлдирилди. Хуросон аҳолиси қошида бу воқеа мамлакат султонлари бошига ўша зулм мусибатлари эканлиги муқаррар бўлди. Истеъдоди ғоят яхши эди:

Зи таб бисўхт, табибо, тани балокаши ман,
Бирав-биравки, бисўзй ту ҳам бар оташи ман.

(яъни, Эй табиб, менинг балолар остида қолган таним ҳароратдан куйиб кетди. Бор, боравер, йўқса сен ҳам менинг оташимдан ёниб кетасан). Мўмин Мирзони қатлга олиб чиқиб кетаётганларида бадиҳона айтган икки байтини ҳам Фахрий келтиради:

Манам к-аз зарби тиғам беша холи аз ғазанфар шуд.
Фалак ёре нахард, эй дўстон, душман Музаффар шуд.

(яъни, Менга, тиғим зарби билан ўрмонни арслонлардан холи қилган йигитга, эй дўстлар фалак дўстлик қилмади, душман Музаффар (ғолиб) бўлди).

Навжавонмардеки, бежурмам, дар ин син мехушад,
Кофире сангин диле гашт(а)етки, Мўмин мекушад.

(яъни, гуноҳсиз бир навқиронман, шу ёшда ўлдиришмоқда. Бир тош юракли кофир Мўминни ўлдирмоқда).

Биринчи байтдаги «Музаффар» сўзи ҳам ғолибни англатади, ҳам Мўмин Мирзони асир олган Музаффар Ҳусайн исмига ишорадир. Иккинчи байтдаги «қотил» маъносида, «Мўмин» сўзи эса қатл қилинувчи исмини билдиради. Ҳеч шубҳасизки, энг даҳшатли ҳолатда бадиҳона айтилган бу мисралар ўз ижодкорининг ёрқин бадиий заковатига далилдир. Бундай иқтидорли ва таъкидланганидек, одобли, ҳаёли идрокли ёш қисматига Навоий мутлақо лоқайд қарай олмас эди.

Суйима ҒАНИЕВА.

Халқ табобати

ИШОНМАЙ ИЛОЖ ЙЎҚ

Сариқ касаллиги билан оғриб бир ой шифохонада даволандим. Бу касаллик билан оғриганларнинг кўпчилиги бундан ҳам кўпроқ ётиб қолишади. Мен даволаниб чиққач кўп ўтмай онам ҳам шу касалликка чалиниб қолди. Врачлар уни ётишга, даволанишга буюришди. Онам эса бормади. Яна пул харажат қилишни истамади. Отам икковлари қўшни қишлоқдаги табибга боришганда, табиб онамнинг тили тагидаги қандайдир томирини бармоғи билан эзибди. Онам озгина қон туфлаб ташлабди. Тухум емасликни тайинлабди. Балиқни эса роса тўйиб ейиш керак экан. Буни қарангки, онам унинг тавсиялари билан бир ҳафтага қолмай соғайиб кетди.

Мен шифохонада ётганимда бунақа гапларни эшитгандим, лекин, ишонмасдим. Ишониш у ёқда турсин ҳатто улар ҳақида эшитишни ҳам хоҳламасдим. Энди эса ишонмай иложим йўқ. Чунки бир марта ўзим ҳам табибнинг даволаш усулини ва унинг шу усулидан соғайиб кетганларнинг гувоҳи бўлганман. Баъзи бир табиблар пешонадаги қандайдир томирга пахтани куйдириб босиш билан даволашади. Нега энди бугунги кунда айни сариқ касаллиги кўпайган пайтда улардан кенг фойдаланмаймиз. Бунинг сабаби борми? Нега энди уларни шу пайтгача афсунгар, фирибгар деб қораладик. Ахир унинг усулидан менинг онам сингари ўнлаб, ҳатто юзлаб кишилар миннатдорларку. Уларнинг усулидан соғайиб кетганлар миннатдорчилик билан табибнинг қўлига 3-5 сўм бериб кетишади. Бизнинг айрим врачларимиз-чи, 50-60 сўм бермасанг қарашмайди. Даволагандаям бир ой ўтмай қайталаб яна шифохонага тушасан.

Ҳасан МУСТАФАЕВ,
ишчи.

Матбуотимиз жонкуярлари

БЕДОРЛИК УНГА ЙЎЛДОШ

Абдуфаттоҳ ота ҳар гал янги ғоя билан рўзномаларга мурожаат этади. Унинг шу ёшга борганига қарамай, дадил ҳаракатига қойил қолмасдан илож йўқ. Нимасини айтай, айрим кексаларимиз борки, «биз ўз вақтида ишлаб кўп тер тўкдик, қийналганмиз, мана энди роҳат-фароғатда яшайлик», деб туриб олишади. Абдуфаттоҳ ота ҳаёт лаззатини татиб, сўрида чойни ичганча, ўғил-қизларини дуо қилиб ўтириш фикридан йироқда. Зеро, унинг безовта қалби бирор янгиликни рўзнома саҳифасига олиб чиқиш билан банд.

Ростини тан оладиган бўлсак, унга навқиронликда юққан бу «хасталик» боис доимо тетик бўлишга ундайди. Ҳаётнинг олдинги сафида бўлишга чорлайди. Мана салкам олтмиш йилдирки, у қўлига қалам олиб, кўрган-билганларини матбуотга олиб чиқади. У мухбирликка махсус ўқиган ҳам эмас. Аммо чин кўнгилдан меҳр қўйган. Унга бир умр ошна бўлиб қолган.

Абдуфаттоҳ отанинг асли касби пиллачилик агрономи. У 1932 йилда қишлоқ хўжалиги мутахассислари тайёрлаш курсини битириб, бир умр ер билан тиллашишга аҳд қилган эди. Аммо кўп ўтмай мухбирликда ўзини кўрсатиб қолди. Дастлаб кичик-кичик мақолалари билан Калинин ноҳиясидаги «Колхоз турмуши» рўзномасига қатнаша бошлади. Муҳаррир пиллачилик соҳасидаги тажрибалари билан ўртоқлашишни таклиф этди. Бу унга маъқул келди. Чунки қаламга оладиган мавзуни яхши билади. Қолаверса, муштарийга бу борада нима дейишни ҳам англаш лозим. Шу маънода А. Набихўжаев тез орада қуйи матбуот нашри ўқувчиларининг эътиборига тушди.

— Мухбир учун энг муҳими, — дейди Абдуфаттоҳ ота, — ҳалол ва покиза бўлиш. Журналистларни камтарин ва ҳалол одамлар бўлгани учун ҳурмат қилиб шу касбни танлаганман. Ўйлайманки, бу борада асло адашмадим.

Тўғри Абдуфаттоҳ Набихўжаев айримларга ўхшаб рўзнома ёки ойнома жамоаларида 30-40 йиллаб ишлагани йўқ. Кўпроқ уни муштарийлар бирор муҳарририятда маош олмай ёзадиган мухбир сифатида билишади. У бундан 40 йилча муқаддам Ўзбекистон ахборот агентлигида, кейинчалик қисқа вақт «Қишлоқ ҳақиқати» рўзномасида ишлаган. Аммо тез орада унинг ўрни далада, ишлаб чиқариш корхоналарида эканлигини англаб олди. Ва ўша ердан туриб рўзномаларга кўпроқ фойда келтиришга аҳли етди. Шу боис бутун умр бўйи ана шундай қалам тебратиб келмоқда.

Кўп вақт отахонни «Тошкент оқшоми» ходимлари даврасида кўраман. Бу рўзнома унинг учун айниқса қадрдон. Унинг «Маҳалладош» саҳифасида ўнлаб турли мавзудаги мақолалари чоп этилди.

— Бир куни, — деб эслайди А. Набихўжаев, — тенгқурларимдан бири маҳалламизда маданий-маиший ишлар яхши эмаслиги ва бу ҳақда ёзишни маслаҳат бериб қолди. Унинг фикрини баён қилиш олдидан шароитни ўргандим. Кераклли идораларга ҳам учрадим. Айрим тебса-тебранмас раҳбарлардан «ёруғлик» чиқмаслигига амин бўлгач, «Оқшом»да танқидий чиқишга тўғри келди. Ҳар қалай рўзнома чиқиши таъсир этди шекилли, тўрт ой ичида бир қатор ўзгаришлар юз берди.

Отахон ўзидаги мухбирликка бўлган ҳавасни фарзандларига ҳам «юқтирган». Унинг ўғли Абдукарим Набихўжаев кўп йиллар «Совет Ўзбекистони» рўзномасида меҳнат қилди. Унинг ажойиб мақолаларини кўпчилик ўқиган. Бугунги кунда унинг қизи Шаҳноза дорилфунунни тугатиб; «Тошкент ҳақиқати» рўзномасида хизмат қилмоқда. Дилфуза бўлса журналистика куллиётининг 3 курсига ўтди. Унинг мулоҳазали, ўқувчиларни ўйлантирадиган дастлабки машқларини «Ёш ленинчи» саҳифаларида ўқиган бўлсангиз керак. Умуман Набихўжаевлар сулоласининг 10 га яқин аъзоси машаққатли, аммо фахрли касб — мухбирликни танлашган.

...Қаршимда соқоллари оппоқ, кўзларидан нур ёғилиб турган отахон ўтирибди. Унинг қўлида эрта-индин сиз баҳраманд бўладиган мақоланинг қораламаси. Уни кеча ёзиб тугатибди-ю, ёшлар рўзномасига тақдим этишга аҳд қилибди. Ўзининг табаррук 80 ёшли тўйини нишонлаётган, мухбирлар отахонининг ҳали қаламга олмаган мавзулари сероблигига аминман. Мадомики, шундай экан, унинг кўнгли доим безовта, бедорлик эса доимо йўлдоши.

И. УСМОНОВ.

***

СУРАТДА: А. Набихўжаев неваралари Шаҳноза ва Дилфуза билан.

Сураткаш Е. ВОТИРОВ.

«Пахтакор»— «Таврия»—2:0

Бу учрашув гарчи «Пахтакор»чилар ғалабаси билан тугаган бўлсада, мухлисларнинг ўйиндан унчалик кўнгиллари тўлмади. Чунки иккала бўлим ҳам мезбонлар устунлигида ўтгани билан меҳмонлар дарвозасига киритилган икки тўпнинг камлик қилиши турган гап. Бу командамиз жуда бўш ўйин кўрсатди дегани эмас. Шундай қулай вазиятлар юзага келдики, агар «Таврия» командаси дарвозабони маҳорат кўрсатмаганида ўйиннинг якуний ҳисоби бошқача бўлиши аниқ эди...

Лекин ўз навбатида меҳмонлар ҳам бир неча бор энг қулай имкониятлардан фойдалана олмадилар. «Пахтакор» «Таврия» билан биринчи даврада Симферополда дуранг (3:3) ўйнаган эди. Бу учрашув ҳақидаги овознигор орқали олиб берилган репортаж футбол мухлисларининг агар эсларида бўлса, ана шу ўйинда ҳамюртларимизни бош ҳакамнинг асаббузар ҳаракатлари анча ранжитган эди. Боиси, «Пахтакор»чилар тўла устунликка эришган эдилар. Лекин,... Майли, «ўтган ишга саловат», энди буёғи ҳисоб.

«Пахтакор»нинг ўйинлари бизнинг назаримизда сал бўшашгандек. Балки командадаги ўзгаришлар ҳам ўз таъсирини кўрсатаётган бўлса ажаб эмас. Чунки кечаги ўйинда ҳимоячилар сафида М. Билоловнинг бўлмаганлиги жуда билиниб қолди. Ҳимоя чизиғимизнинг бўшлигидан бўлса керак, симферополликлар жарима майдончасида бир неча бор жуда эркин ҳаракат қилишди. Бунинг устига Шквириннинг ҳам ёлғизлиги сезиляпти. Уни қўллайдиган ҳужумчининг йўқлиги таъсир қилди. Шу ўринда «Пахтакор» командаси ўйинчилари сафига яна қайтадан келиб қўшилган Фарҳод Магомедовнинг тезкорлиги ва дадил ҳаракатлари мухлисларни қувонтирди.

Шундай қилиб ҳисоб «Пахтакор»чилар фойдасига ҳал бўлди. Игор Шквирин бу ўйинда ўн бир метрлик жаримадан тўп киритиб (33-минут) ўз тўплари ҳисобини 21 тага етказиб, биринчи лига тўп урарлари орасида ҳозирча пешқадамлик қилиб турибди. Иккинчи тўпни эса яна бир янги ўйинчи (иккинчи бўлимда майдонга тушган) Владимир Бунтов (87-минут) киритди.

«Пахтакор» навбатдаги ўйинни 17 август куни ўз майдонида Тирасполнинг «Тирас» командаси билан ўтказади.

Кечаги турда ўтказилган қолган ўйинлар натижалари қуйидагича якунланди:

«Локомотив» Г — «Зенит»» — 2:0, «Факел» — «Нефтчи» — 2:1, «Ростсельмаш» — «Кубань» — 0:1, «Динамо» Ст — «Динамо» Сх — 2:0, «Қайрат» — «Тирас» — 2:2, «Локомотив» М — «Шинник» — 2:1, «Кузбасс» — «Геолог» — 2:1, «Спартак» — «Нистру» — 1:0, «Котайк» — «Металлург» — 2:3.

ЎЙИНЛАР ЖАДВАЛИ

	Ў.	Ю.	Д.	М.	Т.	О.
«Спартак»	22	14	5	3	48—18	33
«Металлург»	22	12	8	2	34—12	32
«Пахтакор»	21	12	4	5	37—24	28
«Динамо» Ст	22	12	4	6	29—19	28
«Локомотив» М	21	10	6	5	26—15	26
«Шинник»	22	10	5	7	30—24	25
«Нистру»	22	9	7	6	25—25	25
«Нефтчи»	22	8	7	7	34—28	23
«Динамо» Сх	20	8	5	7	12—14	21
«Геолог»	22	7	7	8	21—25	21
«Ростсельмаш»	22	7	6	9	22—31	20
«Котайк»	22	6	8	8	20—24	20
«Факел»	22	8	3	11	23—30	19
«Қайрат»	22	6	7	9	23—27	19
«Зенит»	22	6	6	10	24—26	18
«Тирас»	22	5	8	9	18—31	18
«Таврия»	22	3	12	7	16—19	18
«Локомотив» Г	22	4	8	10	19—33	16
«Кубань»	21	4	5	12	8—29	13
«Кузбасс»	21	3	5	13	12—27	11

Кашшофлар ёзи

Сиз суратда кўриб турган болалар асли хоразмлик. Сурат эса Сирдарё вилоятининг Сирдарё ноҳия давлат қишлоқ хўжалиги ширкатига қарашли «Комарова» кашшофлар лагерида олинган.

Зомин ноҳиясининг Қоронғисой қишлоғида жойлашган мазкур оромгоҳда 105 нафар хоразмлик ўқувчилар ҳам ёзги таътилларини мароқли ўтказишмоқда. Мавсум давомида 900 боланинг лагерда кўнгилли дам олиши мўлжалланган. Лагерь бош тарбиячиси Моҳира Фармонова билан отряд етакчиси Зулфия Худойбергановалар (суратда)нинг ҳам ўқувчилар таътилини ўзига хос ўтказишда хизматлари беқиёс.

Сураткаш:
У. ҚЎШВОҚОВ.

ТВ

17 АВГУСТ — ЖУМА

● ЎзТВ I

11.30 «Қўра ўчиб қолмаслиги учун», «Тўйдан сўнг». Телефильмлар. 12.30 Такрорий фильмлар экрани. «Сўнгги таътил». Бадиий фильм.

* * *

17.30 Кўрсатувлар тартиби. 17.35 Янгиликлар. 17.40 «Фэт-Фрумос ва қуёш», «Фунтик ва кампир». Мультфильмлар. 18.00 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Пахтакор» — «Тирас» (Тирасполь). «Пахтакор» Марказий стадионидан репортаж. Танаффус пайтида — «Ахборот» (рус тилида). 19.50 «Советлар янги шароитда». 20.30 Москва. «Вақт». 21.00 Ўзбек классик қўшиқларидан концерт. 21.50 «Одобнома». 22.00 «Ахборот». 22.20 «Қўрқувнинг давоси». Бадиий фильм (Свердловск киностудияси). 23.40 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

18.05 Ўсмирлар учун. «Тенгдошлар» (рус тилида). 18.50 «Марду майдон». Бадиий фильм («Беларусьфильм»). 20.10 «Эркин парвозда». Телефильм.

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 Москва. «Вақт». 21.00 «Шашмақом» дурдоналари». 22.00 «Ахбор». 22.20 «Оҳанги зиндаги». 23.20 «Тошлоқда ҳам дарахт ўсади». Бадиий фильм. 1-серия.

● МТ I

6.00 «120 минут». 8.05 «Орол». Бадиий фильм. 2-серия. 9.45 Бутунроссия конкурсининг лауреати М. Вахутинский чалади (свизға, жалейка). 9.50 И. Л. Андрониковнинг оғзаки ҳикоялари. 10.55 «Ноҳақ бодрезак». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Красноярск). 11.15 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 12.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати.

* * *

15.45 «Болалар қўшиқлари Москва конкурси». 16.30 Джазга бўлган муҳаббат бирлаштирган турли касб кишилари ҳақида телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 16.45 «Хилма-хилликдаги бирлик». Индонезия рақслари. 17.15 Компьютер билан мулоқот. 18.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 18.30 «Зона. Ғояларнинг машаққатли йўли». «Ҳокимият — Советларга» туркумидан. Узоқ Шарқда (Находка портида) эркин иқтисодий зона яратиш ҳақида. 19.00 Й. Гайдн. «Акс-садо». Клависина ва торли оркестр учун. 19.15 Долзарб репортаж. 19.25 «Гуноҳ болалари». Телевизион бадиий фильм («Грузияфильм»). Премьера. 20.30 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 21.00 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар). 21.05 ИИМ маълумотларига кўра... 21.15 «Бу бўлган... бўлганди..». 21.45 «Нигоҳ» программасининг махсус сони. «Руслар Америкаси». 23.00 «ТСН». Янгиликлар телевизион хизмати.

● МТ II

8.00 Эрталабки бадан тарбия машқлари. 8.20 С. Прокофьева, И. Токмакова. «Робин Гуд ёйи». Совет Армияси Марказий академик театрининг спектакли. 10.15 Рус халқ қўшиқларини Л. Иванова ижро этади. 10.25 Болалар учун фильм. «Ғамдан қўрққан бахтга муяссар бўлмайди». 2-серия. 11.30 Такрорий телефильмлар сеанси. «Баҳорнинг ўн етти лаҳзаси». 8-серия.

* * *

18.30 «Бизга эса робот ёрдамлашади». Мультфильм. 18.40 «Автопортрет». В. Кривонос иштирокида мусиқий кўрсатув. 18.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати (сурдо таржимаси билан). 18.30 «Бу қўшиқни ёдда тут». Катталар ва болалар учун кўрсатув. 18.45 «Томошабинлар меҳри соврини» кинофестивали. «Меросхўрсиз». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси («Союзтелефильм»). 19.25 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар). 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Сеҳргар Юник». 19.45 Талабларингизга биноан такрорланади. «Сизга сиҳат-саломатлик тилаймиз» (доктор Сарчук). 20.30 «Айтишга осон». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Шимолий Осетия телевидение студияси). 20.50 Орган куйларидан концерт. Черновицидан кўрсатилади. 21.20 Спорт ҳамма учун. 21.35 «Сопот-90». Халқаро эстрада фестивали. Иккинчи кун. Польшадан кўрсатилади. Танаффус пайтида (23.20) — Отиш спорти бўйича жаҳон чемпионати кундалиги.

Муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Ёш ленинчи

«Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана
Издаётся на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ:
700083, ТОШКЕНТ
ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ.

ТЕЛЕФОНЛАР:
ҚАБУЛХОНА — 32-56-58
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65.
ИНДЕКС: 64607.
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Д. — 23523.